

Översvämning på jordbruksmark- Ett hot mot svensk livsmedelsförsörjning?

En studie över planeringsstrategier i Eslövs kommun

LUND
UNIVERSITY

Linnéa Ekesall

Examensarbete inom kandidatprogrammet i samhällsplanering, 15 hp.

SGEL36, VT24

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

Handledare: Anders Lund Hansen

Abstract

As the climate changes the risks to agriculture increases which is a threat to food security around the world. One such risk is an increase in rainfall which can lead to decreased crop yields. Sweden today is dependent on other countries for their food supply, however the countries it depends on will suffer more from climate related risks to their agriculture meaning that Sweden's own food production needs to increase. Skåne has one of the most productive lands in Sweden, but has an increased risk of heavier rainfall in the future. This study investigates what planning strategies there are in Eslöv, a municipality in Skåne, against flooding on agricultural land. The study uses document analysis on planning documents and applies the conceptual framework of disaster risk management and the concepts of food security and food sovereignty to investigate the research question: *How can Swedish food security be affected by flooding on agricultural land?* The results found that Eslöv municipality does not have any stated planning strategies against flooding on agricultural land, which could have a negative impact on Swedish food security. On the other hand the agricultural land is seen as worth protecting and some strategies could prevent farmlands from flooding, which is beneficial for food security.

Keywords: Food sovereignty, food security, flooding, disaster risk management, Eslöv

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	5
1.1 Syfte och frågeställning.....	5
1.2 Avgränsning.....	6
1.2.1 Centrala begrepp.....	6
1.3 Disposition.....	7
2. Bakgrund.....	7
2.1 Skånes jordbruksmark och Sveriges livsmedelsförsörjning.....	7
2.2 Klimatförändringar och dess påverkan på jordbruk och matsäkerhet.....	9
2.3 Klimatanpassning mot översvämningar.....	10
2.4 Vem har ansvar för klimatanpassningen och jordbruksmarken?.....	10
2.5 Introduktion till fallstudie.....	11
2.5.1 Bakgrund till Eslöv.....	11
2.5.2 Översvämningar i Eslöv.....	12
3. Tidigare forskning.....	14
3.1 Klimatanpassning mot översvämning på jordbruksmark.....	14
3.2 Hur jordbruk kan integreras i klimatanpassningsplaner.....	15
3.3 Hur livsmedelssuveränitet kan öka resiliensen och matsäkerheten inom jordbruket.....	17
4. Konceptuellt och teoretiskt ramverk.....	19
4.1 Konceptuellt ramverk för katastrofriskhantering.....	19
4.2 Matsäkerhet och livsmedelssuveränitet.....	20
5. Metod.....	22
5.1 Fallstudie.....	22
5.2 Dokumentanalys.....	23
5.2.1 Innehållsanalys.....	25
5.2.2 Val av teori.....	27
6. Analys och diskussion.....	28
6.1 Resultat av innehållsanalysen.....	28
6.1.1 Riskbedömning och analys.....	28
6.1.2 Riskhantering.....	29
6.1.3 Riskkommunikation till allmänheten.....	32
6.1.4 Jordbruksmark.....	33
6.2 Livsmedelssuveränitet och matsäkerhet.....	35
6.3 Hur kan svensk livsmedelsförsörjning påverkas av översvämning på jordbruksmark?.....	38
7. Slutsats.....	42
7.1 Förslag till vidare forskning.....	43
Referenslista.....	44
Figurförteckning.....	47
Bilagor.....	48

1. Introduktion

I takt med att planeten blir varmare blir katastroferna allt fler. Sedan 1970 har antalet katastrofer stigit från 100 till 400 stycken per år (FAO, 2023). En risk som ökar är risken för översvämning som ett resultat av ökad nederbörd och skyfall. Jordbruk är speciellt känsligt för klimatförändring eftersom det är beroende av naturresurser, klimat- och väderförhållanden (FAO, 2023). Enligt FAO (2023) ökar riskerna för jordbruk i en sådan hög takt att de snart kommer bli svåra att motverka. Livsmedelsförsörjning är en viktig samhällsfunktion som är en del av storskaliga system som sträcker sig över flera länder (Johansson, J. och Hassel, 2016). På grund av globaliseringen har Sveriges livsmedelsförsörjning blivit beroende av import från andra länder (Johansson, J. och Hassel, 2016). De länder som Sverige är beroende av kommer att bli mer och mer påverkade av klimatförändringar vilket visar på en sårbarhet i livsmedelsförsörjningen (Horn, Ferreira och Kalantari, 2022).

På grund av en ökad risk på jordbruket och därmed på livsmedelsförsörjningen i de länder som Sverige importerar ifrån blir Sveriges eget jordbruk och livsmedelsförsörjning allt viktigare. Eftersom Sverige riskerar att drabbas av ökad nederbörd som också kan påverka jordbruket finns det därför ett intresse av att undersöka planeringsstrategier i en kommun med mycket jordbruksmark och översvämningssproblematik samt vilka konsekvenser detta skulle kunna få för svensk livsmedelsförsörjning.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka planerade åtgärder och policyer som finns för klimatanpassning mot översvämning på jordbruksmark i Eslövs kommun för att behandla problemet med översvämningar som ett resultat av ökad nederbörd. Utöver detta, kommer uppsatsen att undersöka vilka potentiella konsekvenser dessa åtgärder visar för livsmedelsförsörjningen i Sverige genom att applicera koncepten matsäkerhet och matsuveränitet.

Baserat på syftet kommer följande huvudfrågeställning att behandlas: *Hur kan svensk livsmedelsförsörjning påverkas av översvämning på jordbruksmark?*

Utifrån denna frågeställning kommer följande frågor att undersökas:

- Vilka planerade åtgärder finns det i Eslövs kommun för katastrofriskhantering mot översvämningar?

- Hur skyddas jordbruksmarken enligt Eslövs kommuns plandokument?
- Hur skildras livsmedelssuveränitet och matsäkerhet enligt Eslövs kommuns plandokument?

1.2 Avgränsning

Denna uppsats kommer att fokusera på specifika klimatanpassningsåtgärder mot översvämningar som ett resultat av ökad nederbörd. Alltså kommer inte en minskning av utsläpp från jordbruksproduktionen att behandlas. Vidare har uppsatsen ett kommunalt och till viss del nationellt perspektiv och kommer därför inte analysera olika typer av klimatanpassning på individuell nivå.

1.2.1 Centrala begrepp

Katastrofriskreducering och katastrofriskhantering

Katastrofriskreducering handlar om att minska riskerna genom att analysera och hantera de faktorer som orsakar katastrofer, till exempel genom att minska utsattheten för risker och genom att minska sårbarheten för människor och fastigheter (Naheed, 2021). Den beskriver utvecklingen och appliceringen av policyer och praktiker som ska minska sårbarheten och katastrofriskerna i samhället för att förhindra, minska och anpassa sig till effekterna av risker genom hållbar utveckling. Katastrofriskhantering går djupare, men inkluderar de delar som finns inom katastrofriskreducering och kombinerar förebyggande åtgärder, reducering och beredskap med insatser mot risker.

Matsäkerhet och livsmedelsförsörjning.

Definitionen av matsäkerhet som används i denna uppsats är “Food security exists when all people, at all times, have physical, social and economic access to sufficient and nutritious food which meets their dietary needs and food preferences for an active and healthy life.” (FAO, 2003: 29). Livsmedelsförsörjning förklaras genom begreppet försörjningsförmåga “Försörjningsförmågan omfattar hela kedjan från jord till bord. Den är beroende av en fungerande inhemsk jordbruks- och livsmedelsproduktion och att flödet av varor i livsmedelskedjan kan fortsätta utan avbrott.” (Jordbruksverket, 2022). Livsmedelsförsörjningen har därmed en direkt påverkan på matsäkerheten.

Livsmedelssuveränitet

La Via Campesina myntade begreppet livsmedelssuveränitet 1996 på World Food Summit (La Via Campesina, 2021). Idag har begreppet utvecklats och definieras som “as the right of people to healthy and culturally appropriate food produced through ecologically sound and sustainable methods, and their right to define their own food and agriculture systems. It puts the aspirations and needs of those who produce, distribute and consume food at the heart of food systems and policies rather than the demands of markets and corporations.” (La Via Campesina, 2021).

1.3 Disposition

Uppsatsen inleds med en introduktion till uppsatsen samt bakgrund och tidigare forskning på ämnet för att sedan gå in på uppsatsen undersökning. Därefter följer en beskrivning av det konceptuella och teoretiska ramverket samt metoden för uppsatsen. I nästa del följer analys och diskussion där resultatet av innehållsanalysen redovisas och diskuteras med hjälp av det konceptuella och teoretiska ramverket. I analys och diskussion diskuteras också resultatet för att kunna besvara uppsatsens frågor där det även görs koppling till tidigare forskning och bakgrundsfakta. I den avslutande delen presenteras uppsatsens slutsatser samt förslag på vidare forskning.

2. Bakgrund

Denna del kommer ge bakgrundsinformation som är viktig för att förstå uppsatsen. Avsnittet börjar med en bakgrund av vikten av Skånes jordbruksmark för svensk livsmedelsförsörjning. Därefter diskuteras hur klimatförändringarnas och nederbörd påverkar jordbruket samt ansvarsfördelningen för klimatanpassning och jordbruk i Sverige. Sist ges en introduktion till Eslövs kommun samt deras tidigare problem med översvämningar.

2.1 Skånes jordbruksmark och Sveriges livsmedelsförsörjning

Livsmedelsförsörjning är en samhällsviktig funktion som kräver att den fungerar felfritt utan avbrott (Johansson & Hassel 2016). Livsmedelsförsörjning är också en av de samhällsfunktioner som är mer central än andra, tillsammans med elförsörjning, dricksvattenförsörjning och elektronisk kommunikation (ibid.). En katastrof eller en störning i en sådan funktion kan ge omfattande samhällskonsekvenser. Eftersom de viktiga samhällsfunktionerna idag är väldigt stabila finns det ett antagande att de alltid kommer vara

det. Detta gör att det finns en brist på kunskap om vad som skulle hända och hur det skulle hanteras om det skulle uppstå en störning eller avbrott i viktiga samhällsfunktioner (ibid.). Globaliseringen har påverkat svensk livsmedelsförsörjningen i den mening att den idag är beroende av import från andra länder (ibid.). Sverige är idag endast självförsörjande med morötter, socker och spannmål (RISE, u.å). Sverige importerar mer livsmedel än landet exporterar och är beroende av länder som har hög risk att utsättas för klimatrisker vilket skulle kunna antyda att livsmedelssystemet är sårbart (Horn, Ferreira och Kalantari, 2022). Sverige importerar främst livsmedel från Europa, Sydamerika och Afrika. Dessa världsdelar förutspås få ökade temperaturer på grund av klimatförändringarna vilket kommer påverka deras möjlighet att odla livsmedel (ibid.). Sverige är minst sårbar när det gäller djurprodukter, skaldjur samt kött och kyckling medan korn, kryddor, frukt och grönsaker har hög sårbarhet (ibid.). Sverige har en egen livsmedelsstrategi där det bland annat står att regeringen har ett mål att skapa en konkurrenskraftig livsmedelskedja och öka livsmedelsproduktionen samtidigt som den ska vara hållbar (Prop. 2016/17:104). I livsmedelsstrategin framkommer det också att regeringen anser att eftersom klimatförändringarna kommer göra det svårare att producera livsmedel i vissa delar av världen kan Sverige bidra till den globala livsmedelsförsörjningen eftersom förutsättningarna för landet är bättre och har en hög standard när det kommer till djurhållning samt miljö- och klimat inom jordbruk (ibid.).

Skåne har en av de bördigaste jordarna i världen och står för 40 procent av Sveriges totala skörd av spannmål och oljeväxter samt potatis och sockerbetor (Elgåker och Kaaman, 2015). Av trädgårdsväxter, exempelvis grönsaker och kryddor, står Skåne för 70 procent av skördarna (ibid.). Att Skåne har så bra produktion beror bland annat på det gynnsamma klimatet med en lång växtsäsong (ibid.). Elgåker och Kaaman (2015) skriver att klimatförändringarna kan komma att påverka det skånska jordbruket, bland annat på grund av att extrema väderhändelser blir mer intensiva och sker mer ofta, till exempel kraftigt regn som håller i under längre perioder. Det kan få konsekvenser både för ekosystemen och samhället i stort, både långsiktigt och kortsiktigt. På grund av att Sverige idag är beroende av kryddor och grönsaker från andra länder som förväntas påverkas av klimatförändringar och att Skåne producerar mycket grönsaker och kryddor är det av intresse att skydda Skånes skördar för att säkra livsmedelsförsörjningen av dessa livsmedlen om eller när de länder som Sverige är beroende av inte längre kan exportera dem.

2.2 Klimatförändringar och dess påverkan på jordbruk och matsäkerhet

Mat kommer främst från markbunden produktion (Mbow m.fl., 2019). En person äter i snitt 697 kilo mat på ett år och 83 procent av det produceras på mark (ibid.). Återkommande katastrofer kan därmed förstöra framsteg inom matsäkerhet och hållbarheten i olika livsmedelssystem (FAO, 2023). Livsmedelssystemet är globalt sammankopplat vilket gör det mer sårbart, därför kan katastrofer få betydande globala effekter (ibid.). Katastrofer kan med andra ord ha negativa konsekvenser på hela värdekedjor. Enligt FAO (2023) kan katastrofer få konsekvenser på flödet av jordbruksprodukter, till exempel fröer och gödsel och även påverka bearbetningen och distributionen av mat. Utöver det kan katastrofer, till exempel från klimatförändringar, även skapa störningar i tillgången till mat och den ekonomiska marknaden samt leda till en minskning av export och intäkter. Detta påverkar tillväxt på lång sikt inom jordbrukssektorn och även det nationella GDP (FAO, 2023).

Med klimatförändringar kommer årstiderna att förändras, speciellt när det kommer till nederbörd (Persson m.fl., 2012). Klimatrelaterade katastrofer blir allt vanligare och jordbruk är en av de näringar som är mest utsatta och sårbara eftersom det är beroende av naturresurser och klimatet (FAO, 2023). I Skåne kommer årsmedelnederbörden öka främst under vintern, våren och hösten och i slutet av seklet beräknas nederbörden öka med 20 procent (Persson m.fl., 2012). Det förväntas också bli mer regn på kortare tid och flödena i Skånes vattendrag kommer öka främst i början och slutet av året (ibid.). Kraftigt regn och översvämningar kan leda till att vårplanteringar försenas, att jorden blir mer kompakt och att skördar går förlorade på grund av en brist på syre och rotsjukdomar (FAO, 2023). Erosion från vatten är redan idag en vanlig orsak till att jordbruksmark skadas, men jord kan oftast restaureras och fortsätta användas efter denna typ av skador (Elgåker och Kaaman, 2015). Doyon och Klein (2021) menar att grödor i den norra regionen i världen även kan gynnas av klimatförändringar, till exempel kan det leda till en ökad produktion av majs och vete, men att detta inte kommer vara positivt speciellt länge. Även de norra delarna av världen kommer att drabbas av negativa effekter såsom mindre skördar av vissa spannmål och högre utsatthet på frukt och grönsaker (Doyon och Klein, 2021). Enligt en undersökning från Hushållningssällskapet och Länsstyrelsen i Skåne kommer riskerna för växtodling att öka i framtiden bland annat på grund av klimateffekterna då storleken på skördarna kommer att bli mer varierade från år till år (Johansson, G. A. m.fl., 2014). Som ett resultat av minskade skördar kan även boskap påverkas indirekt då tillgången till foder minskar (Mbow m.fl., 2019).

2.3 Klimatanpassning mot översvämningar

Klimatanpassning innebär kortfattat att förbereda sig för klimatförändringar (Kehler och Birchall, 2023). Klimatförändringar är ett globalt fenomen, men med lokala konsekvenser därför sker även klimatanpassning oftast på lokal nivå (ibid.). Klimatanpassning kan delas in i två kategorier: hård och mjuk anpassning. Hård anpassning använder så kallad grå infrastruktur, exempelvis dammar, skyddsvallar eller dräneringssystem (ibid.). Detta är den globala standarden idag (ibid.). Mjuk anpassning handlar om att förändra människors beteenden för att minska risken och öka resiliens (ibid.). Hård anpassning är inte resiliert och kan inte heller anpassa sig till plötsliga förändringar och misslyckas därför ofta med att minska katastrofriskerna (Kehler och Birchall, 2023). Vallar och anläggningar kan bland annat orsaka skred (Bergstedt och Jägrud, 2018).

Förutom hård och mjuk anpassning finns även naturbaserade lösningar. Naturbaserade lösningar mot översvämningar använder naturliga komponenter för att minska vattendjup och flöden (Hamers m.fl., 2023). Detta genom att öka ytans grovhet och genomtränglighet, exempelvis genom att använda regnträdgårdar, gröna tak eller våtmarker (ibid.). Till skillnad från hård anpassning är naturbaserade lösningar bättre för att anpassa sig till framtida förändringar. Inom jordbruk kan naturbaserade lösningar bland annat handla om att ha plöjningsfritt jordbruk och bestämda körspår (Bergstedt och Jägrud, 2018). Detta har också positiva effekter på jordbruket då det släpper igenom mer vatten i marken och ger bättre skördar. Diken är en annan viktig naturbaserad lösning. Diken leder bort vatten från marken och minskar flödet vilket i sin tur minskar översvämningriskerna (ibid.). Diken får gärna ha mycket växtlighet då detta bromsar vattenflöden och renar vattnet (ibid.).

2.4 Vem har ansvar för klimatanpassningen och jordbruksmarken?

Riskreducering och beredskap i Sverige hanteras främst på lokal nivå av kommunerna, bland annat för klimatanpassning (Enander, 2016). När det kommer till översvämningar har räddningstjänsten ansvar för det direkta räddningsarbetet medan kommunen arbetar förebyggande (Krisinformation, 2023). Enligt plan- och bygglagen (3 kap. 2 §) har kommunen ansvar för att bland annat i sin översiktsplan visa hur den fysiska miljön ska utvecklas på lång sikt samt hur mark- och vattenområden ska användas (SFS 2010:900). Regler för översvämningar finns främst inom EU:s översvämningdirektiv som också finns i

en svensk förordning (Lundh, Ibold och Bjurström, 2022). Dessa regler ska minska konsekvenserna av översvämningar för bland annat människors hälsa och miljön (ibid.). Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är den som har störst ansvar för översvämningsdirektivet (ibid.). MSB identifierar områden där risken för översvämning är stor och tar även fram kartor för detta. MSB har även i uppdrag från regeringen att underlätta för kommuner och fastighetsägare för att identifiera områden som är speciellt sårbara för skyfall vilket ger dem möjlighet att öka sin beredskap (Lundh, Ibold och Bjurström, 2022).

När det kommer till jordbruksmark är ansvaret lite mer otydligt. Det finns inget i svensk lag som säger vem som har ansvaret för jordbruksmarken (Jordbruksverket, 2018). När det kommer till livsmedelsförsörjning är ansvaret fördelat på många olika aktörer, det finns därmed inte en aktör som har koll på allt (Johansson, J. och Hassel, 2016). Enligt en rapport från Jordbruksverket (2018) finns det ett intresse för livsmedelsförsörjning i många av kommunerna, men det ses som en fråga för staten och jordbrukarna.

2.5 Introduktion till fallstudie

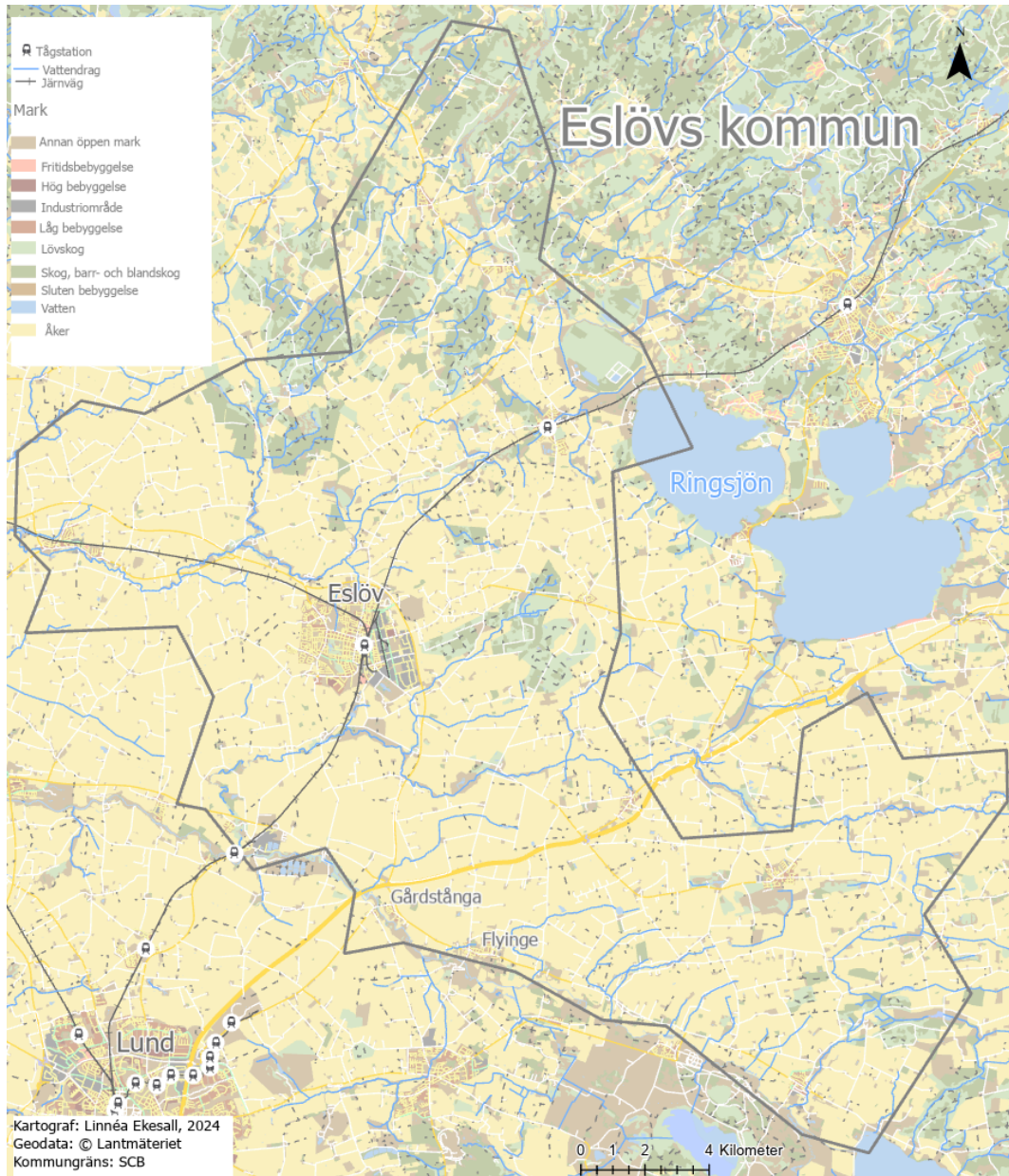
2.5.1 Bakgrund till Eslöv

Eslövs kommun ligger i centrala Skåne och har 34 644 invånare enligt statistik från 2023 (Eslövs kommun, 2023a). En majoritet av invånarna bor i huvudorten Eslöv, 5 334 bor på landsbygden och resterande av invånarna bor någon av de 11 mindre orterna (ibid.). Eslöv har en total landareal på 419 kvadratkilometer där 73 procent är åkermark (ibid.), se figur 1. Produktionsförmågan av jord mäts på en skala mellan 1-10 där klass 10 är den högsta och en majoritet av Eslövs kommuns jordbruksmark är på klass 7-10 (Eslövs kommun, 2018). Eslövs jordbruksmark består främst av slättbygd blandjordbruk (Johansson, G. A. m.fl., 2014). Slättbygd jordbruksmark innebär att ungefär hälften av jordbruksmarken används till djurhållning och hälften till växtodling. Växtodlingen består av kvalificerade grödor och trädgårdsväxter (ibid.). I de norra delarna av kommunen finns mycket betesmark och i de västra delarna finns det jord som är högt klassad (Eslövs kommun, 2018). Jordbruk är också en viktig del för sysselsättningen då 4,4 procent av befolkningen arbetar inom jordbruk (Region Skåne, 2023). Ortarna i kommunen har både småskaligt och storskaligt jordbruk och ungefär 700 lantbruksföretag (Eslövs kommun, 2018).

Ett dokument som kommer analyseras är detaljplanen för Östra Gårdstånga. Östra Gårdstånga ligger i Västra Flyinge och omges av både åkermark och betesmark och beskrivs vara präglad av jordbrukslandskapet (Eslövs kommun, 2023b). Flyinge har också haft stora problem med översvämningar och Gårdstånga har haft problem med markvatten. Båda orterna ses som prioriterade områden där skyfallskarteringar bör genomföras (Eslövs kommun, 2018). Detaljplanen beskriver ett nytt bostadsområde, centrum och en förskola och vill även anpassa den nya bebyggelsen med odlingslandskapet (Eslövs kommun, 2023b). Planen kommer att ta cirka 13 hektar jordbruksmark i anspråk. Kommunen menar att detaljplanen är ett väsentligt samhällsintresse eftersom det planeras för många nya bostäder och en förskola och att det därför är motiverat att bebygga jordbruksmarken (ibid.). Planen förväntas ta 15 år att genomföra från och med att detaljplanen får laga kraft. Detaljplanen innehåller även en dagvattenutredning med förslag till dagvattenhantering och beräkning av framtida vattenflöden vilket gör den intressant för uppsatsen.

2.5.2 Översvämningar i Eslöv

Under tidigt 2024 drabbades Eslövs kommun svårt av översvämningar kring Kävlingeån och Ringsjön (Eslövs kommun, 2024a). Västra Ringsjön svämmade över på grund av stora regnmängder vilket resulterade i att flera bostadsområden påverkades (Vickhoff, 2024). I januari var ett 30-tal fastigheter i Eslövs kommun drabbade och vattnet steg i hög takt. Varken räddningstjänst eller kommunen kunde göra något då det inte hjälpte att pumpa bort vattnet eller öppna slussarna (Eslövs kommun, 2024b). Värst drabbade var bostäder nära Ringsjöbaden och Sjöholmen som ligger intill Västra Ringsjön (Vickhoff, 2024). Eftersom hela områden fylldes med vatten fungerade inte heller räddningstjänstens pumpar eftersom vattnet som pumpades ut inte hade någonstans att ta vägen. Det som kunde göras var att prata med de boende om vad de själva kunde göra (ibid.). I nyhetsartiklar framkommer det även att lantbruket i kommunen blev drabbat. I en intervju från SVT- nyheter med invånare i kommunen som driver ekologiskt jordbruk säger lantbrukarna att regnet gjorde att flera grödor hamnade under vatten och att de kommer behöva börja anpassa sig i och med att det inte går att lita på vädret (Mikulic, 2023). Kommundirektören på Eslövs kommun säger i en med Dagens Nyheter att översvämningar är ett återkommande problem och att skydda med vallar inte fungerar eftersom det är grundvattnet som stiger (Vickhoff, 2024). Referenskartan, se figur 1, visar Ringsjön samt flera vattendrag som går genom jordbruksmark i kommunen.

Figur 1: Referenskartan över Eslövs kommun med kommungränser. Skapad av författaren med data från © Lantmäteriet och SCB.

3. Tidigare forskning

Följande avsnitt visar hur tidigare forskning har sett ut på ämnen som relaterar till uppsatsen. Först ges tidigare forskning om klimatanpassning mot översvämningar på jordbruksmark där det undersöks hur tidigare forskningsstudier har undersökt detta samt vilka åtgärder som har använts som översvämningsskydd. Därefter följer forskning om hur jordbruk tidigare har integrerats i klimatanpassningsplaner på olika nivåer för att till sist undersöka hur användningen av livsmedelssuveränitet i olika policyer har påverkat matsäkerheten i tidigare studier.

3.1 Klimatanpassning mot översvämning på jordbruksmark.

Forskning om klimatanpassning mot översvämning på jordbruksmark har många olika inriktningar. En stor del av forskningen har en specifik fallstudie som ska visa hur jordbruksmark i området som undersöks kommer påverkas av översvämningar och vilka klimatanpassningsåtgärder som är mest passande för det området. Ofta finns det ett fokus på ekonomiska kostnader eller hur befolkningen kan komma att påverkas. Exempelvis visar Li m.fl. (2021) hur ett flodområde i Taiwan kan påverkas av ökade regnmängder som leder till översvämning genom att använda datasimuleringar och föreslår åtgärder för klimatanpassning. Åtgärderna som föreslås analyseras också utifrån vilken som är mest kostnadseffektiv. Resultatet visade på en stor ökning i översvämmade områden (Li m.fl., 2021). Klimatanpassningsåtgärderna som föreslås är bland annat att justera perioderna för jordbruksproduktionen och vilka grödor som används samt att höja flodbankerna för att skydda jordbruksmarken. Ett annat exempel är Djanibekov m.fl. (2024) som undersökte hur området Awanui catchment i Nya Zeeland påverkades både ekonomiskt och miljömässigt av översvämningar på jordbruksmark samt visade på förändrad markanvändning som en åtgärd mot översvämningar. Resultatet visade att kostnaderna för översvämningar kommer att fördubblas och de föreslår att viss mark där kostnaderna för skadorna på jordbruksmark är hög ska sluta brukas. Ett intressant exempel som också undersökte en fallstudie, men som istället hade ett fokus på policynivå och tidigare forskning är Younus (2014). Artikeln gav en litteraturöversikt över sårbarhet för klimatförändringar och klimatanpassning i Bangladesh med ett fokus på bland annat jordbruk, översvämningar och klimatförändringarnas påverkan i Bangladesh. Undersökningen visade bland annat att det fanns en brist på forskning inom flera områden, bland annat på hur Bangladesh påverkas av översvämningar överlag samt försök till att undersöka sårbarhet och anpassning mot översvämningar där jordbrukares åsikter finns

med. Det som är intressant med studien av (Younus, 2014) är dels att den använder sig av en litteraturanlys som metod och samt att den har ett fokus på nationell nivå istället för ett mindre område som många andra studier.

En kunskapslucka i forskningen om klimatanpassning mot översvämning på jordbruksmark är bristen på analyser av policyer och ett kommunalt eller liknande perspektiv. En majoritet av studierna fokuserar på ett mindre område och hur det påverkas samt vilka passande klimatanpassningsåtgärder som finns.

3.2 Hur jordbruk kan integreras i klimatanpassningsplaner.

Det finns flera synsätt inom forskningen över hur jordbruk kan och borde integreras i klimatanpassningsplaner, framförallt finns det forskning på vilken nivå klimatanpassning borde ske.

Helfgott m.fl. (2023) menar att klimatanpassning påverkas av många olika processer och åsikter som finns på lokal till global nivå. Klimatanpassning skiljer sig mycket beroende på vilka aktörer som är involverade och på vilken nivå de är vilket resulterar i att det blir felaktigheter i policyer och praktik samt ett ineffektivt flöde av resurser och kunskap mellan aktörer inom klimatanpassning (Helfgott m.fl., 2023). I artikeln föreslår Helfgott m.fl. (2023) en process som ska föra samman aktörer på invånar, distrikt, regional och nationell nivå i samma workshop. Processen kallas för MIPI vilket står för multi-level integrated planning and implementation. Målet med MIPI processen var att arbeta mot att integrera policys och planer på flera nivåer och underlätta flödet av kunskap och resurser. Helfgott m.fl. (2023) menar att MIPI behövs för att komplettera det arbete som redan görs på de separata nivåerna. Processen skapar en plats för interaktion och inkluderar att försöka hitta metoder som är tillgängliga för alla deltagare samt sköter det praktiska och logistiska som behövs för implementering (Helfgott m.fl., 2023). I ett projekt gick flera aktörer samman som jobbade inom livsmedel, jordbruk, klimat, ekonomi från olika nivåer från den privata sektorn och akademien till icke-statliga organisationer och staten (ibid.).

En annan nivå som nämns är den subnationella. Den subnationella nivån inkluderar allt under den nationella, exempelvis kommunal nivå (Mumtaz och Puppim de Oliveira, 2023). Mumtaz och Puppim de Oliveira (2023) menar att det finns fyra viktiga komponenter för

klimateanpassningspolicyer för jordbrukssektorn på subnationell nivå: lokalt drivna initiativ, kapabla lokala institutioner, rättsligt stöd vid implementering och korrekt mellanstatlig samordning. De lade även stort fokus på det lokala och så bland annat att lokala klimateanpassningspolicyer är viktiga eftersom det lokala styret är närmare det lokala jordbruket och är därför bättre lämpade för att klimateanpassa (Mumtaz och Puppim de Oliveira, 2023). De ansåg också att det finns många utmaningar med att implementera klimateanpassningspolicyer på lokal nivå, till exempel en bristande kapacitet hos institutionerna och en brist på lokala aktörer under utformningen.

Kundu, Morgan och Smart (2024) menade att planerad klimateanpassning ofta sker top-down. I sin studie undersökte de nya insikter om klimateanpassning och varför det förhindrades från ett lokalt perspektiv och menade att det perspektivet är viktigt för att förbättra policy på institutionell nivå. De undersökte både planerad klimateanpassning och klimateanpassning som jordbrukarna själva genomförde. Resultatet visade att planerad klimateanpassning begränsades av institutionella arrangemang och kapacitet och att implementeringen skulle förbättras genom att bland annat utforska alternativa institutionella arrangemang (Kundu, Morgan och Smart, 2024). Klimateanpassning som jordbrukarna utförde själva var beroende av jordbrukets inkomst och storlek samt vilken tillgång de hade till resurser och tjänster. Både planerad klimateanpassning och klimateanpassning som initierades på lokal nivå påverkades av sociala och geografiska kontexter och kulturella faktorer vilket kan förbättras genom utbildning på lokal nivå (ibid.). De föreslår att mer forskning krävs om lokal anpassning för att informera aktörerna som skapar policyer. En annan studie som visar vikten av det lokala perspektivet är Soubry (2017) som menar att tidigare litteratur pekar på att klimateanpassningsstrategier bara är framgångsrika när initiativ från styrande institutioner möts med initiativ från jordbrukare själva och andra aktörer i livsmedelssystemet. I studien beskrev Soubry (2017) de tekniker för klimateanpassning som används i Maritime-regionen i Kanada. Dessa undersöktes sedan utifrån vilken typ av stöd som provinsen ger (Soubry, 2017). Resultatet visade att det fanns mycket initiativ från staten, men att stödet hade begränsad användning för mindre jordbruk. Det fanns både finansiellt och icke-finansiellt stöd, men inget av dem mötte jordbrukarnas behov. Soubry (2017) menar att klimateanpassning måste skiftas från ett top-down synsätt till att samarbeta mer med experter från alla aktörer, annars kommer statliga initiativ fortsätta vara begränsade.

Sammanfattningsvis så är forskningen överens om att det lokala perspektivet är viktigt för att få igenom bra policyer som leder till framgångsrik klimatanpassning. Vissa studier, exempelvis Helfgott (2023) visar också på behovet av samarbete mellan flera olika nivåer. Vilka begränsningar och utmaningar som finns skiljer sig också beroende på vilken nivå som undersöks.

3.3 Hur livsmedelssuveränitet kan öka resiliensen och matsäkerheten inom jordbruket.

Det finns flera tidigare studier som visar att användningen av livsmedelssuveränitet som koncept kan öka matsäkerheten och resiliensen inom jordbruk. Heckelman (2019) undersökte ett nätverk i Filippinerna som använder utveckling genom matsuveränitet. Nätverket hade även ett så kallat polycentriskt fokus vilket betyder att det var bottom-up och hade styrning på flera nivåer. Studien visade att nätverkets inriktning mot polycentrisk matsuveränitet som fokuserade på att ge mer kraft åt platsbaserad kunskap och resurser skapade möjlighet för resiliens för mindre jordbruk (Heckelman, 2019). En annan studie av Quimby m.fl. (2023) visade att flera fördelar som är relaterade till livsmedelssuveränitet ledde till mer resilienta och jämlika fiskesamhällen. Fiskesamhällena hade även samförvaltning alltså ett delat ansvar mellan det lokala samhället och statliga myndigheter för att hantera bestånd och ekologiska livsmiljöer (Quimby m.fl., 2023). Även nationellt perspektiv för livsmedelssuveränitet finns i forskningen. Siborutorop (2023) analyserade ett nationellt program i Indonesien utifrån livsmedelssuveränitet och matsäkerhet. Programmet skulle öka livsmedelsproduktionen och därmed matsäkerheten i landet (Siborutorop, 2023). Resultatet av studien visade att den indonesiska regeringen inte använde livsmedelssuveränitet i programmet vilket resulterade i flera negativa konsekvenser för jordbrukarna och för livsmedelsproduktionen i helhet. Bland annat fick jordbrukarna inte använda sina egna tekniker utan tvingades använda de som regeringen ville samt använda grödor som inte passade för den lokala jorden (ibid.). Programmet lyckades inte öka produktionen eller tillgängligheten till mat, istället minskade de lokala skördarna av grödor vilket gjorde att Indonesien hamnade ett steg längre ifrån matsäkerhet (Siborutorop, 2023). Ett ännu större perspektiv ges av Adem (2023) som undersöker möjligheten att använda livsmedelssuveränitet i policyer i subsahariska Afrika. Afrikas matsituation har försämrats under de senaste åren och är beroende av import av livsmedel från andra länder för sin matsäkerhet (Adem, 2023). Adem (2023) menade att det optimala sättet för att uppnå matsäkerhet är genom att använda livsmedelssuveränitets-

policyer som är kopplade till en ökning av produktion inom landet och en bättre fördelning av resurser.

Livsmedelssuveränitet inom forskning på Sverige har främst fokuserat på den samiska befolkningen. Till exempel gjordes en studie av Green (2016) som undersökte olika samiska matprogram som hade ett fokus på konsumenter. Resultatet visade att modellen för livsmedelssuveränitet inte kommer att förändra de nationella och internationella lagarna (Green, 2016). Svenska staten och EU är de som bestämmer och därmed är de som kan ge suveränitet till samiska matproducenter medan konsumenter bara kan stödja den samiska matproduktionen i ett kapitalistiskt system (ibid.). Studien visade att en enad konsumentbas kan vara viktig för att aktivister ska kunna främja livsmedelssuveränitet. Dock finns det också en risk eftersom programmen fokuserar på konsumenter att detta kan förstöra kollektiva åtgärder som kan främja livsmedelssuveränitet och underlätta en strukturell förändring för samer i Sverige (ibid.).

Forskningen förespråkar användningen av livsmedelssuveränitet för att uppnå matsäkerhet och mer resilient jordbruk utifrån lokalt, nationellt och regionalt perspektiv. Forskningen visar även att ett samarbete på flera nivåer, exempelvis mellan det lokala och det statliga, är viktigt. Viss forskning, exempelvis Green (2016), menar att de nationella och internationella nivåerna har speciellt viktig betydelse eftersom det är de som bestämmer lagarna i livsmedelssystemet.

4. Konceptuellt och teoretiskt ramverk

I detta avsnitt presenteras det konceptuella och teoretiska ramverket som används i undersökningen. Först förklaras det konceptuella ramverket för katastrofriskhantering som användes för att analysera dokumenten. Sedan beskrivs det teoretiska ramverket vilket är diskursen kring matsäkerhet och livsmedelssuveränitet som användes för att koppla analysen till livsmedelsförsörjning.

4.1 Konceptuellt ramverk för katastrofriskhantering.

Enligt Naheed (2021) beskriver katastrofriskreducering utvecklingen och tillämpningen av policyer, strategier och praktiker som ska minska sårbarheten och risken för katastrofer i ett samhälle. En viktig del i detta är att den ledande delen måste handla om att hantera risker istället för att reagera efter en händelse. Naheed (2021) skriver också att en faktor som kan påverka katastrofresiliens negativt är dålig planering och svaga policyer. Därav är det av intresse att undersöka hur katastrofriskstrategin för översvämningar ser ut i Eslövs kommun. Naheed (2021) skiljer på katastrofriskreducering och katastrofriskhantering.

Katastrofriskreducering handlar om att minska riskerna genom att analysera och hantera de faktorer som orsakar katastrofer, exempelvis genom att minska sårbarheten.

Katastrofriskhantering ses som ett koncept där katastrofriskreducering inkluderas, men går djupare till att även inkludera hanteringsperspektivet som kombinerar förebyggande åtgärder, reduktion och beredskap med insatser (Naheed, 2021). Det konceptuella ramverket som kommer användas för att analysera Eslövs kommun är delarna som riskhantering består av nämligen: riskbedömning och analys, riskhantering samt riskkommunikation till allmänheten.

Riskbedömning och analys innebär att identifiera riskfaktorerna, detta kan vara till exempel översvämningar samt identifiera utsattheten, analysera konsekvenserna och beskriva riskerna. Riskbedömning är viktigt för att undersöka effekterna av en katastrof innan den inträffar och kan även spela en central roll efter en katastrof för att kunna uppskatta vilka förluster som katastrofen bidrog med (Naheed, 2021). *Riskhantering* inkluderar alla aktiviteter som behövs för att implementera och uppnå beslut om riskreducering (ibid.). När en risk har identifierats kan man bestämma vilka åtgärder som krävs för att minska eller eliminera den helt. Detta innebär ofta att minska sannolikheten för att den ska inträffa samt minska konsekvenserna av den (ibid.). Det är viktigt att riskhantering börjar på den lägsta nivån av styrning. Detta inkluderar att stärka initiativ på invånarnivå och att uppmuntra till aktivt deltagande av

människor i riskbedömningen, planeringen och implementeringen av riskhanteringsstrategier och aktiviteter (ibid.). *Riskkommunikation till allmänheten* beskriver vikten av att involvera invånare i riskhanteringsarbetet. En riskhantering kan inte vara framgångsrik utan att det finns en plan för att ge och ta emot information från allmänheten. Det finns bevis för att risker har ökat världen över på grund av att fler människor och tillgångar påverkas, därför är det viktigt att ha denna dimensionen i åtanke.

Eslövs strategi vid översvämningar kommer att analyseras genom att använda de tre koncepten från katastrofriskhantering för att utarbeta koder på plandokumentet. Syftet med katastrofriskhantering är att minska de bakomliggande faktorerna av risker och att förbereda och inleda en omedelbar respons om en katastrof skulle inträffa (Naheed, 2021) och passar därmed för att analysera olika strategier mot översvämningar i Eslöv. Ramverket av Naheed (2021) har samlat befintlig kunskap om riskreducering och resiliens för att den ska kunna spridas till bland annat studenter och forskare. Därmed är ramverket passande för uppsatsen. En nackdel med ramverket är att Naheed (2021) främst diskuterar ramverket utifrån utvecklingsländer och för utsatta och fattiga grupper vilket kan leda till frågan om huruvida ramverket passar att använda på ett mer utvecklat land som Sverige. Ramverket bedöms trots detta vara relevant för uppsatsen eftersom risker är något som påverkar alla länder och de koncepten som används är av betydelse även för Sverige eftersom det beskriver hur risker ska hanteras mer generellt och inte är direkt kopplat till mindre utvecklade länder även om Naheed (2021) själv väljer att diskutera det utifrån det perspektivet.

4.2 Matsäkerhet och livsmedelssuveränitet

Enligt Noll och Murdock (2020) använder flera multinationella organisationer matsäkerhet för att beskriva att människor ska ha fysisk såväl som ekonomisk tillgång till mat. Den vanligaste definitionen av matsäkerhet som används i flera artiklar är "Food security exists when all people, at all times, have physical, social and economic access to sufficient and nutritious food which meets their dietary needs and food preferences for an active and healthy life." (FAO, 2003: 29). För att uppnå matsäkerhet krävs ekonomiska tillgångar, tillgång till mat, en stabil tillförsel samt att använda de befintliga livsmedlen på ett bra sätt för att uppnå ökad tillförsel (Noll och Murdock, 2020). Dagens strategier för att uppnå matsäkerhet har anklagats för att ha ett neoliberalt synsätt där fokuset ligger på att använda moderna teknologier och ha en fri marknad för att maximera produktiviteten (Byaruhanga och Isgren,

2023). Förespråkarna till denna typ av strategi menar att den krävs för att se till att alla har tillgång till mat, speciellt den växande urbana befolkningen som inte själva producerar livsmedel (ibid.). Dagens strategier för matsäkerhet har dock negativa konsekvenser, exempelvis skador på miljön och minskad biologisk mångfald (ibid.). Matsäkerhet har också fått kritik eftersom det anses sätta ett fokus på kvantitet och att maximera vinster på bekostnad av andra viktiga faktorer, exempelvis hälsa, jämlikhet och natur och därmed utesluter hållbar utveckling (ibid.). Byaruhanga och Isgren (2023) menar att livsmedelssystemet måste förändras till att även inkluderar sociala relationer och värden, exempelvis jämlikhet, demokrati, hållbarhet och resiliens.

Som ett svar på det som dagens strategi mot matsäkerhet inte inkluderar finns konceptet livsmedelssuveränitet. Livsmedelssuveränitet är både en politisk rörelse och ett ramverk som ska sätta matproducenter och lokala samhällen i fokus och deras rätt i att ta beslut i livsmedelssystemet (Quimby m.fl., 2023). Rörelsen för livsmedelssuveränitet uppstod i mitten på 90-talet när den globala jordbruksrörelsen, La Via Campesina, kritiserade matsäkerhetsinitiativ för att ha inte se till maktbalansen som finns mellan småskaligt jordbruk och internationella företag (ibid.). La Via Campesina är en internationell rörelse som samlar flera miljoner bönder, ursprungsbefolkningar och fiskerier och försvarar bönders jordbruk för livsmedelssuveränitet (La Via Campesina, u.å). Syftet med livsmedelssuveränitet är att skapa system som förser med livsmedel nu och i framtiden på sätt som bidrar till hållbarhet inom kulturella, sociala och miljömässiga resilienta livsmedelssystem (Byaruhanga och Isgren, 2023). Det ses som ett alternativt synsätt som skulle kunna möta de globala matbehoven på ett hållbart sätt (ibid.). Livsmedelssuveränitet står för att lokalisera livsmedelssystem och småskaligt jordbruk med ekologiska praktiker (ibid.). Bönder ska inte bara kunna försörja sig själva med mat utan även bidra till den globala matförsörjningen samt att skydda miljön. Den vill se ett skifte från ett livsmedelssystem som styrs av företag till mer lokal produktion och lokala matnätverk (ibid.). Därmed finns det även ett demokratiskt fokus inom livsmedelssuveränitet. Det handlar om vem som har makten i dagens livsmedelssystem. Det finns dock kritiker som menar att livsmedelssuveränitet inte är tillräckligt för att förse den globala befolkningen med mat eftersom den främst inkluderar mindre ekologiska modeller för matproduktion (Byaruhanga och Isgren, 2023). Connell m.fl. (2013) menar att det finns ett nytt fokus på livsmedelssuveränitet inom nationell policy som visar på en ökad oro över säkerheten för den nationella livsmedelstillförseln samt människors rätt till att skydda och reglera den nationella jordbruksproduktionen och markpolicier som bidrar till

hälsosamma och ekologiska livsmedel. Detta innebär att det går att applicera begreppet på en större skala. Connell m.fl. (2013) menar också att det finns en brist på forskning som undersöker kopplingen mellan livsmedelssuveränitet och användningen av jordbruksmark. Detta gör denna undersökning intressant utifrån ett forskningsperspektiv eftersom den undersöker hur jordbruksmark skyddas och kopplar detta till livsmedelssuveränitet.

Ett annat argument är att livsmedelssuveränitet beskriver vägen till matsäkerhet (Byaruhanga och Isgren, 2023). Matsäkerhetsmodellen vill öka tillgången till mat genom att öka produktion och ha en mer effektiv distribution, men den tar inte in miljömässiga och hälsfaktorer och den exkluderar viktiga intressenter (ibid.). Livsmedelssuveränitet förespråkar de utmaningar som matsäkerhet inte inkluderar, men det finns en debatt om huruvida ekologiskt småskaligt jordbruk är tillräckligt för att försörja även den urbana befolkningen med mat. För att uppnå hållbar matsäkerhet krävs det att delar från båda koncepten inkluderas (Byaruhanga och Isgren, 2023).

Denna uppsats använder definitionen av matsäkerhet samt ser livsmedelssuveränitet som en väg till matsäkerhet och använder detta för att analysera empirin.

5. Metod

Metoden beskriver hur uppsatsens analys utfördes samt motiverar de val som har gjorts. Först motiveras valet av att använda en fallstudie samt Eslövs kommun som studieobjekt. Därefter diskuteras och förklaras metoden dokumentanalys och innehållsanalys samt hur resultatet av innehållsanalysen kopplades till livsmedelssuveränitet och matsäkerhet.

5.1 Fallstudie

Uppsatsen baseras på en fallstudie över Eslövs kommun. Fördelen med fallstudier är att det tillåter undersökningen att gå djupare vilket kan göra att resultatet visar saker som inte skulle kunna ha hittats med en ytligare undersökning eller en undersökning med flera studieområden (Denscombe, 2018). Fallstudier har också en helhetssyn vilket gör det möjligt att förklara varför saker inträffar och hur olika delar påverkar varandra (ibid.). Eslövs kommun valdes som fallstudie på grund av dess tidigare problem med översvämningar från skyfall (Eslövs kommun, 2024a) och för att marken består till stor del av bördig åkermark (Eslövs kommun, 2023a). Detta gör den lämplig utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar. Förutom en

fallstudie har uppsatsen även ett större nationellt fokus på livsmedelsförsörjning. Att generalisera utifrån endast ett fall är något som ofta ifrågasätts med fallstudier (Denscombe, 2018). När det kommer till fallstudier i mindre undersökningar menar Denscombe (2018) att de ska ses som en färdig helhet som i sig har ett värde. Även Flyvbjerg (2011) skriver att det är fel att se fallstudier som något som inte kan ge tillförlitlig information om något större och menar att det ofta går att generalisera baserat på bara ett fall.

Valet av Eslöv som fallstudie gjordes genom informationsorienterat urval vilket innebär att fallet valdes baserat på vilken typ av information som förväntades vilket också är en passande metod för att optimera informationen från enstaka fall (Flyvbjerg, 2011). Typen av informationsorienterat urval som användes var kritiskt fall. Ett kritiskt fall används för att få information om huruvida resultatet av fallet är tillämpligt eller inte på andra fall (Flyvbjerg, 2011). Det lättaste sättet att identifiera ett kritiskt fall är att utgå från ett minst sannolikt eller störst sannolikt fall (ibid.). Detta innebär att man väljer fall som med stor sannolikhet antingen uppfyller propositioner och hypoteser eller inte uppfyller dem. I detta fallet valdes Eslöv som ett störst sannolikt fall där sannolikheten för att de ska ha skydd mot översvämning på jordbruksmark är hög eftersom kommunen består till stor del av jordbruksmark samt har problem med översvämningar. Kritiska fall utgår från om det stämmer på ett fall stämmer det på flera, alternativt om det inte stämmer på detta fall stämmer det inte på något annat eller väldigt få (Flyvbjerg, 2011). Det kan också vara viktigt i relation till ett mer övergripande problem. Eslöv som fallstudie används som exempel för att undersöka hur svenska kommuner arbetar med översvämning på jordbruksmark vilket sedan kopplas till det större problemet med klimatförändringar och livsmedelsförsörjning.

5.2 Dokumentanalys

Den metod som används i uppsatsen är en dokumentanalys över tre av Eslövs kommuns plandokument: Översiktsplan Eslöv 2035 (Eslövs kommun, 2018), Dagvatten- och översvämningsplan för Eslövs kommun (Eslövs kommun, 2020) samt en detaljplan för Östra Gårdstånga (Eslövs kommun, 2023b). Översiktsplanen för kommuner ska visa hur mark och vatten ska användas samt innehålla strategier för den långsiktiga utvecklingen (Boverket, 2024a). Eslövs översiktsplan innehåller utvecklingsstrategier för bland annat dagvatten och skyfall samt utvecklingen av jordbruksmark vilket gör den passande att använda för att besvara frågeställningarna för uppsatsen. Syftet med dagvatten- och översvämningsplanen är att hantera regnvatten på ett bättre sätt för att minska risken för skador på mark och

fastigheter (Eslövs kommun, 2020). Planen innehåller inga specifika åtgärder utan har ett mer strategiskt fokus. Detaljplaner reglerar placering, utformning och utförande samt är juridiskt bindande (Eslövs kommun, 2023b). Eftersom det är planerade åtgärder som kommer undersökas i uppsatsen är en detaljplan ett passande dokument att analysera. En begränsning med detaljplanen som har valts är att den inte är antagen än, utan är en samrådshandling. Planen valdes att analyseras trots detta eftersom den är aktuell och tar upp jordbruksmark och översvämningshantering vilket passar för uppsatsens syfte och frågeställningar. Eftersom det inte är ett antaget dokument utan endast är i granskningsskedet kan det innehålla vissa felaktigheter vilket påverkar dokumentets validitet (Denscombe, 2018). Dokumentet är trots detta officiellt och borde därmed inte innehålla mycket felaktigheter även om planen inte är antagen. Det som också är en begränsning är att det kan uppstå mindre förändringar under granskningen av en detaljplan vilket innebär att det inte är säkert att det som står i samrådshandlingen kommer att implementeras (Boverket, 2020). Dokumentanalysen består av en innehållsanalys som sedan analyseras med hjälp av två teoretiska begrepp, nämligen matsäkerhet och livsmedelssuveränitet. Innehållsanalysen kommer att användas för att besvara de första två frågeställningarna för uppsatsen, det vill säga vilka planerade åtgärder för katastrofriskhantering mot översvämningar som finns i Eslövs kommun samt hur jordbruksmark skyddas enligt Eslövs kommuns plandokument. Livsmedelssuveränitet och matsäkerhet som teoretiska begrepp kommer sedan användas för att relatera detta till livsmedelsförsörjning genom diskussionen och därmed besvara huvudfrågeställningen: Hur kan svensk livsmedelsförsörjning påverkas av översvämning på jordbruksmark?

Metoden använder endast dokumentanalys eftersom uppsatsen undersöker översvämningsåtgärder i Eslövs kommun samt hur jordbruksmark skyddas vilket redan finns nedskrivet i de olika plandokumenterna som ska analyseras. I ett tidigt skede övervägdes även intervjuer som metod i komplement till dokumentanalysen, men på grund av att det fanns svårigheter med att få kontakt med kommunen valdes endast dokumentanalys.

Översiktsplanen och de andra plandokumenterna är de dokument som kommunens framtida planeringsarbete ska grundas på och blir därmed intressanta att undersöka med koppling till uppsatsens frågeställningar. Det är inte heller säkert att en intervju med en anställd på kommunen skulle ha gett mer information än det som finns i plandokumenterna som har analyserats.

Dokumentanalys är en kvalitativ metod som används för att granska eller utvärdera olika dokument och som passar speciellt bra till kvalitativa fallstudier (Bowen, 2009), vilket gör den passande för denna uppsatsens syfte. I dokumentforskning används inte bara fakta från texterna utan den vidare analyseras för att hitta dolda innebörder (Denscombe, 2018). Något att tänka på vid val av dokument är deras autenticitet och validitet enligt Denscombe (2018). Det vill säga om dokumenten är äkta och inte en kopia och om det är fritt från förutfattade meningar (Denscombe, 2018). Dokumenten som har valts till undersökningen är tagna från Eslövs kommuns officiella hemsida och är plandokument som har granskats av flera aktörer innan de har antagits (Boverket, 2024b) vilket gör dem autentiska. Dock kan även officiella dokument innehålla felaktig information eller inte vara helt objektiva, vilket är något som är viktigt att ha i åtanke (Denscombe, 2018).

5.2.1 Innehållsanalys

Eslövs plandokument kommer att analyseras genom en innehållsanalys. Det finns både kvantitativa och kvalitativa innehållsanalyser (Bergström och Boréus, 2012) där kvantitativa innehållsanalyser används för att räkna förekomsten av något i texter. Kvalitativa analyser kan användas både utan att räkna nåt alls eller genom att kvantifiera och sedan även tolka innehållet (ibid.). Denna uppsats kommer använda det senare, alltså både kvantifiera och tolka innehållet i texterna. Vidare kommer en manuell analys att genomföras, det vill säga utan hjälp av något datorprogram (Bergström och Boréus, 2012). Fördelen med en manuell analys är att begrepp och meningar kan uttryckas på många olika sätt går att hitta för kodningen, vilket hade varit omöjligt med en datoranalys (ibid.).

Innehållsanalys har ett enkelt tillvägagångssätt som börjar med att välja ett textavsnitt som sedan bryts ner i mindre delar, till exempel ord eller meningar (Denscombe, 2018). Efter detta väljs kategorier som ska användas för att analysera texten som sedan används för att koda de mindre delarna. De två sista stegen är att först räkna antal enheter inom de olika kategorierna och sedan analysera texten baserat på hur många gånger de förekommer och varför (Denscombe, 2018). Fördelen med en innehållsanalys är att den visar vad texten menar utan att ha författarens åsikter i åtanke vilket kan visa dolda sidor i texten. Innehållsanalys är också väldigt tydlig och lätt för andra forskare att upprepa (ibid.). Det finns viss kritik mot innehållsanalys som metod, bland annat att allting inte passar att kvantifiera och att det är bara vissa frågor som går att besvara med hjälp av att beräkna frekvensen av något i texter

och andra kräver att man även undersöker hur något sägs (Bergström och Boréus, 2012). Eftersom innehållsanalysen kommer användas för att undersöka vilka åtgärder som finns mot översvämningar och hur jordbruksmark skyddas passar det att kvantifiera texterna eftersom det är det som uttryckligen står i texterna som är intressant. Detta visar också att metoden är valid då den undersöker det som behövs för att besvara frågeställningarna (Bergström och Boréus, 2012). En annan nackdel med innehållsanalys är att den inte lämpar sig för att förstå den underförstådda meningen med texter. En innehållsanalys tappar därmed värde desto mer implicita åsikter som finns i texten som analyseras (Denscombe, 2018). Dock är detta ett mindre problem för denna undersökning eftersom plandokument ska analyseras och dessa inte ska innehålla implicita innebörder utan förklara strategier och planer som ska genomföras i kommunen.

Kategorierna för innehållsanalysen kommer från Naheeds (2021) konceptuella ramverk för katastrofriskreducering. Att använda kategorier från ett ramverk är ett sätt att applicera det på empirin och ger en grund till en mer teoretiskt informerad analys och en stabil diskussion (Bingham, Mitchell och Carter, 2023). Ur Naheeds (2021) ramverk kommer kategorin *riskbedömning och analys* att användas för att undersöka vad det finns i Eslövs plandokument som identifierar riskfaktorer för översvämning samt vilka risker som identifieras.

Riskhantering kommer att undersöka vilka planerade anpassningsåtgärder för översvämning som föreslås. Sist kommer *riskkommunikation till allmänheten* användas för att undersöka hur kommunen arbetar med att ge och ta emot information från allmänheten. Att använda ett ramverk kan göra att en undersökning blir mer tydlig och ökar också generaliseringsgraden av resultatet (Bingham, Mitchell och Carter, 2023). Utöver kategorierna från ramverket användes också en kategori för jordbruksmark för att undersöka frågeställningen om hur jordbruksmark skyddas och vilka kopplingar som görs till livsmedelssuveränitet.

Innehållsanalysen av dokumenten började med att identifiera de relevanta avsnitten i plandokumentet. Alla dokument lästes igenom i sin helhet för att sedan välja bort de delar som inte ansågs vara relevanta för uppsatsen. De avsnitten som inte användes i analysen från översiktsplanen (Eslövs kommun, 2018) var: hållbart resande, digital infrastruktur, förnybar energi, yrkesfisket, och totalförsvaret. Alla delar i dagvatten- och översvämningssplanen (Eslövs kommun, 2020) analyserades och från detaljplanen (Eslövs kommun, 2023b) användes alla delar utom teknisk försörjning, trafik, och bebyggelse och kulturmiljö. Efter att ha valt avsnitt analyserades texten genom att hitta meningar som passade in i kategorierna för

ramverket. Varje kategori från ramverket fick en färg och meningarna färgmarkerades beroende på vilken kategori de passade in i. Efter att ha gjort detta en gång gjordes mer specifika koder med nya färgkodningar baserat på vad som fanns i texten, se bilaga 1 för specifika koder. Dokumenten analyserades därefter med de nya koderna. I analysen genomfördes en dubbelkodning, alltså kodades dokumenten flera gånger för att kontrollera att texter bedöms på samma sätt (Bergström och Boréus, 2012). Dubbelkodningen genomfördes med över en veckas mellanrum vilket enligt Bergström och Boréus (2012) är viktigt för att inte minnas hur den första kodningen bedömdes och därmed kunna kontrollera intrasubjektiviteten. Intrasubjektivitet innebär att kontrollera att kodningarna av samma texter är samma vid olika tillfällen (Bergström och Boréus, 2012). Efter dubbelkodningen gjordes små justeringar till kodningsschemat för att förbättra bedömningarna av texterna varpå kodningen genomfördes ytterligare en gång. Se bilaga 2 för en beskrivning av hur koderna bedömdes med exempel. Sist räknades antal färgmarkeringar för varje kod. Se bilaga 3 för en sammanställning av frekvensen av koderna. Ramverket användes också för att tolka innehållet i texterna.

5.2.2 Val av teori

Efter innehållsanalysen av dokumenten gjordes en analys kopplat till livsmedelssuveränitet och matsäkerhet. Detta för att gå djupare in på vilka konsekvenser resultatet av innehållsanalysen skulle kunna få för svensk livsmedelsförsörjning och därmed besvara uppsatsens frågeställning.

Att skydda jordbruksmark är viktigt för att kunna ha en lokal produktion av livsmedel vilket går i linje med konceptet livsmedelssuveränitet som förespråkar mer lokal och småskalig produktion (Byaruhanga och Isgren, 2023). Därmed kan livsmedelssuveränitet användas för att analysera hur Eslövs kommun skyddar jordbruksmarken mot översvämningar och vilken påverkan detta får för matsäkerheten. Connell m.fl. (2013) menar också att det finns en brist på forskning som undersöker kopplingen mellan livsmedelssuveränitet och användningen av jordbruksmark. Detta gör denna undersökning intressant utifrån ett forskningsperspektiv eftersom den undersöker hur jordbruksmark skyddas och kopplar detta till livsmedelssuveränitet. Den internationella diskursen kring matsäkerhet lägger också stort fokus på hunger och fattigdom i Afrika, Asien och Latinamerika medan den inte tar upp hunger och fattigdom i de mer utvecklade länderna i exempelvis Nordamerika eller EU

(Jarosz, 2014). Detta gör också att studien fyller ett glapp i forskningen eftersom den undersöker matsäkerhet från ett svenskt perspektiv.

6. Analys och diskussion

Avsnittet visar resultatet av innehållsanalysen som både inkluderar en kvantitativ analys över hur många koder som fanns i varje dokument samt en kvalitativ analys av innehållet i texterna med hjälp av citat och exempel. Först presenteras resultatet av kodningen baserat på Naheeds (2021) ramverk med kopplingar till texten samt kodningen för jordbruksmark. Sedan görs en teoretisk analys av detta resultat med hjälp av begreppen livsmedelssuveränitet och matsäkerhet. Slutligen diskuteras huvudfrågan för uppsatsen: *Hur kan svensk livsmedelsförsörjning påverkas av översvämning på jordbruksmark?*

6.1 Resultat av innehållsanalysen

I denna del presenteras resultatet av kodningen i de olika planerna vilket även kopplas till ramverket av Naheed (2021). För en sammanställning av frekvensen för koderna se bilaga 3. De första tre kategorierna som undersöktes, det vill säga riskbedömning och analys, riskhantering och riskkommunikation till allmänheten, användes för att besvara frågeställningen *Vilka specifika åtgärder finns det i Eslöv för katastrofriskhantering mot översvämningar?* Kategorin för jordbruksmark användes sedan för att tillsammans med de andra koderna kunna besvara hur jordbruksmark skyddas i plandokumenterna samt hur livsmedelssuveränitet och matsäkerhet skildras i Eslövs plandokument.

6.1.1 Riskbedömning och analys

Sammanlagt identifierades översvämning som en risk 29 gånger i översiktsplanen (Eslövs kommun, 2018), 10 gånger i dagvatten- och översvämningsplanen (Eslövs kommun, 2020) och 17 gånger i detaljplanen (Eslövs kommun, 2023b). Förutom översvämningrisker identifierades även ospecificerad risk som även kan inkludera översvämning 8 gånger i översiktsplanen. De främsta riskerna kopplade till översvämning som identifierades var ökade risker för översvämning på grund av klimatförändringar samt skador på bebyggelse och infrastruktur. I översiktsplanen betonas det att en anledning till detta är markanvändningen då mycket av marken som kan användas för att hantera vatten har hårdgjorts eller dikats ut (Eslövs kommun, 2018). Förtätning sågs också som en anledning till

att dagvattenhanteringen var otillräcklig eftersom det ökar antalet hårdgjorda ytor (ibid.). En annan risk som identifierades i planen handlade om att de system som används för vattenhantering är otillräckliga, det saknas kapacitet i de existerande ledningsnäten. Att ledningsnäten är otillräckliga står i nästan alla beskrivningar av dagvattenhanteringen för byarna i kommunen (Eslövs kommun, 2018). Även i dagvatten- och översvämningssplanen ansågs det finnas en begränsad kapacitet i ledningssystemen. Där stod det också att dagvattensystemet främst finns i underjordiska system som inte kan hantera extrema skyfall vilket orsakar översvämningar (Eslövs kommun, 2020). I detaljplanen identifieras mer ingående vilka översvämningssrisker det planerade området kommer att få genom en skyfallsanalys. Resultatet visar att vissa diken är tillräckliga för att klara av översvämningar medan andra inte gör det, bland annat på grund av att den nya planen kommer innebära att mängden hårdgjord yta ökar och därmed ökar också flödena till dikena (Eslövs kommun, 2023b). Dikena går också längs med jordbruksmarken norr om området vilket kan innebära en påverkan även där.

Dokumentet innehåller riskbedömningar vilket enligt Naheed (2021) är viktigt för att undersöka vilka konsekvenserna kan bli innan en katastrof, i detta fallet översvämningar, inträffar. Detta syns speciellt i skyfallskarteringarna i detaljplanen som identifierar vilka konsekvenser skyfall kan få för dikena och därmed vilka översvämningssrisker som finns (Eslövs kommun, 2023b). Däremot saknas det bedömning i dokumentet kring hur saker ska återuppbyggas efter en katastrof som exempelvis översvämning vilket också beskrivs som viktigt enligt Naheed (2021) för katastrofriskhantering. Dock kan detta bero på vilka dokument som har analyserats då både översiktsplanen och dagvatten- och översvämningssplanen är mer strategiska dokument som inte innehåller mycket specifika åtgärder medan detaljplanen fokuserar mer på utformningen av den nya området.

6.1.2 Riskhantering

Denna kategori hade 3 koder: naturbaserade lösningar, övriga lösningar och gråa lösningar. Koden för övriga lösningar undersökte riskhantering där inga specifika lösningar gavs. Det kan till exempel handla olika mål som kommunen har. Resultatet visar att det finns ett stort fokus på övriga lösningar samt naturbaserade lösningar. Gråa infrastrukturlösningar nämndes endast en gång i detaljplanen där en vall föreslås för att skydda bebyggelse (Eslövs kommun, 2023b).

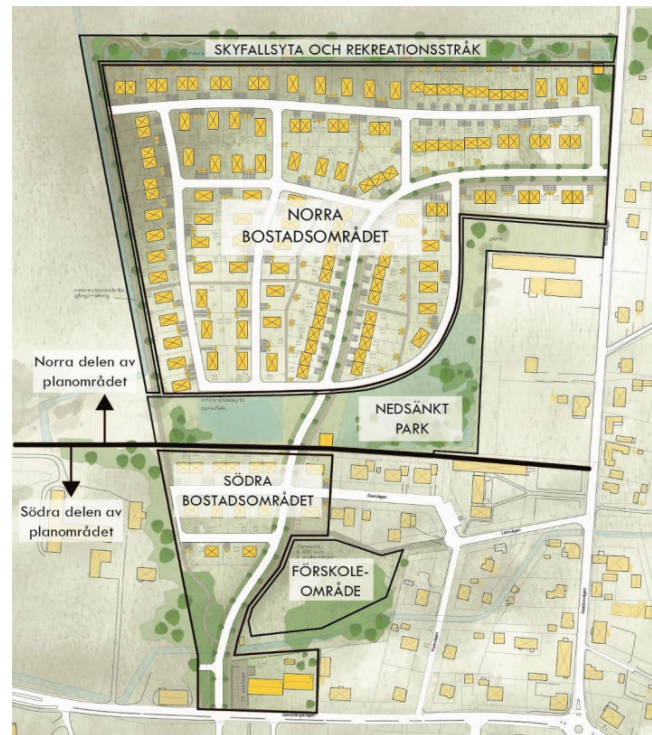
Övriga lösningar nämndes 38 gånger i översiktsplanen, 57 gånger i dagvatten- och översvänningsplanen och 5 gånger i detaljplanen. I översiktsplanen pekas också områden för vattenhantering ut, utan någon specifik föreslagen åtgärd 59 gånger i delen för vägledande markanvändning i de olika byarna (Eslövs kommun, 2018). Detta är intressant eftersom det visar på att vattenhantering ses som en central del i byarnas utveckling. Koden för övrig riskhantering bestod av olika mål eller strategier som kommunen har för att minska och hantera översvänningsrisker, men som inte inkluderar en specifik grå infrastrukturlösning eller en naturbaserad lösning. I översiktsplanen står det bland annat att grönområden som funkar som översvännings- hantering och mark som ligger lågt samt där risken för översvämning är stor inte ska bebyggas (Eslövs kommun, 2018). Det står också att alla orter i kommunen behöver skyfallskarteras och att fler VA-planer ska utformas, samt att när en ny detaljplan utformas ska det finnas tillräcklig kapacitet för att hantera vatten. Eslövs kommun (2018) beskriver också vikten av att skyfall ska vara en del av risk- och sårbarhetsanalyserna där samhällsviktiga funktioner också identifieras samt vilket behov av skydd de har vid exempelvis översvämningar. Kommunen skriver också kopplat till vattenhantering att: “Vi skyddar eller flyttar samhällsviktig verksamhet så att risker minimeras.” (Eslövs kommun 2018: 98). Detta är intressant för uppsatsen frågeställning då livsmedelsförsörjning är en samhällsviktig verksamhet (Johansson, J. och Hassel, 2016). I dagvatten- och översvänningsplanen finns mer strategiska åtgärder om hur dagvatten och skyfall ska hanteras i kommunen (Eslövs kommun, 2020). Där står det att dagvatten- och skyfallshantering ska utgöra en viktig del av kommunens arbete och därför komma tidigt i planeringsprocessen. Det står också att fastighets- och verksamhetsägare har ansvar för att skydda sin egen fastighet mot översvämningar. Planen föreslår vidare att ny bebyggelse ska ha mark som kan hantera dagvatten och att hårdgjorda ytor ska begränsas för att öka fördröjningen av vatten (ibid.). Ny bebyggelse får inte heller öka översvänningsriskerna för de omkringliggande områdena. När det kommer till utformningen av vattenhanteringen betonas användningen av mångfunktionella ytor då det finns många funktioner som ska använda samma utrymme på många orter, exempelvis att dagvattenanläggningar gärna får ha även andra värden, till exempel att bidra med rekreation (Eslövs kommun, 2020). Detaljplanen beskriver mer ingående åtgärder mot översvämningar, till exempel att minst 50 procent av arean på fastigheten ska vara genomsläpplig (Eslövs kommun, 2023b). Detta på grund av att jordbruksmark tas i anspråk för planen och denna filtrerar dagvattnet. Därför behövs fortsatt genomsläppliga ytor även vid den nya bebyggelsen. Den norra och södra

delen av området ska ha olika dagvattenhantering. Det norra området ska ha ett ledningsnät som går till en fördröjningsdamm medan det södra området ska avleda vattnet på ytan (ibid.). En annan lösning som nämns flera gånger är att höja marken för att minska översvämningsriskerna.

Naturbaserade lösningar nämndes 50 gånger i översiktsplanen, 7 gånger i dagvatten- och översvämningsplanen och 24 gånger i detaljplanen. I översiktsplanen står det att “generellt ska dagvatten i första hand planeras i öppna system som samplaneras med ny grönstruktur och översvämningsytor.” (Eslövs kommun 2018: 18). Detta visas bland annat i de vägledande markanvändningskartorna för orterna i kommunen där det föreslås att naturbaserade lösningar ska användas för vattenhantering, ofta i form av grönområden eller parker (Eslövs kommun, 2018). Något som också är intressant är att det 8 gånger föreslås att jordbruksmark ska omvandlas till grönområden för vattenhantering (ibid.). Detta är en typ av naturbaserad lösning som kan skydda mot översvämningar, men medför negativa konsekvenser för jordbruksmarken. Dagvatten- och översvämningsplanen betonar i sina strategier att ny bebyggelse ska avsätta mark för en hållbar dagvattenhantering och att naturbaserade lösningar ska användas i största möjliga utsträckning (Eslövs kommun, 2020). I detaljplanen framkommer det att naturbaserade lösningar i form av gröna ytor och stråk ska användas för dagvatten- och skyfallshantering (Eslövs kommun, 2023b). Förutom grönområden finns det även ett stort fokus på diken. Den norra och västra delen av området ska inkludera ett parkstråk där det även ska finnas översvämningskydd. Det ska både anläggas ett nytt dike i den norra delen av planområdet och ett dike som redan finns ska bevaras i den västra delen. Den norra delen gränsar till jordbruksmark där det ska finnas ett rekreativstråk som även fungerar som skyfallshantering för att skydda bebyggelsen (ibid.), se figur 2. Eftersom översvämningskyddet gränsar till jordbruksmark skulle det även kunna skydda det mot översvämningar. Detta är dock inget som diskuteras i detaljplanen.

Riskhanteringen identifierar flera åtgärder, både som kan minska konsekvenserna av en katastrof och minska sannolikheten för att den ska inträffa, vilket är något som betonas av Naheed (2021). Kommunen använder flera strategier för att minska risken för översvämningar. I översiktsplanen står det att grönområden som fungerar som översvämningshantering och mark som ligger lågt samt där risken för översvämning är stor inte ska bebyggas (Eslövs kommun, 2018). Detaljplanen föreslår vidare att viss mark bör höjas för att minska översvämningsriskerna (Eslövs kommun, 2023b). De naturbaserade

lösningarna som föreslås i de olika planerna är exempel på hur kommunen försöker minska konsekvenserna av en katastrof, till exempel grönområden och diken som kan samla upp vatten vid skyfall.

Figur 2: Planskiss för detaljplaneområdet. Källa: Eslövs kommun (2023b).

6.1.3 Riskkommunikation till allmänheten

Koden för riskkommunikation till allmänheten fanns inte med många gånger i dokumenten om man jämför med de andra koderna. Koden identifierade endast 11 gånger i översiktsplanen och en gång i dagvatten- och översvämningssplanen. I detaljplanen framgick inget om hur allmänheten ska inkluderas i arbetet. Riskkommunikation till allmänheten finns inte explicit i texterna, men genom att läsa mellan raderna går det att urskilja att det finns ett visst fokus på att involvera allmänheten mer generellt vilket skulle kunna inkludera även vid situationer med risk och för riskhantering. I ramverket skriver Naheed (2021) att det är viktigt att både ge och ta emot information från invånarna och resultatet visar att kommunen arbetar med båda delarna. I översiktsplanen finns det en utvecklingsstrategi för social hållbarhet där det står att "Vi lyssnar på invånare, företagare och besökare." (Eslövs kommun 2018: 88). Översiktsplanen beskriver också att det har genomförts flera dialoger med både unga och vuxna i arbetet med att genomföra översiktsplanen vilket kommunen ansåg vara viktigt för att de som bor både i orterna i kommunen och på landsbygden ska kunna säga till om vilka

möjligheter och begränsningar som finns redan i början av processen (Eslövs kommun, 2018). För att alla skulle kunna involveras fanns det fysiska träffar samt möjlighet att lämna synpunkter via telefon och online. I dagvatten- och översiktsplanen fanns det ett större fokus på att ge information till invånarna. Bland annat är ett av effektmålen “Ökad kunskap om och förståelse för hantering av dagvatten och skyfall hos tjänstepersoner, politiker, exploitörer och fastighetsägare i Eslövs kommun.” (Eslövs kommun, 2020: 11). Planen föreslår också att det ska finnas dagvattenanläggningar som kan användas i pedagogiskt syfte. Ett långsiktigt mål är också att VA SYD tillsammans med kommunen ska “Genomföra en gemensam kommunikationsinsats för att öka kunskapen och förmedla vad en enskild fastighetsägare kan göra för att bättre hantera regnvatten på sin fastighet.” (Eslövs kommun, 2020: 19). Detta visar också att ett stort ansvar läggs på invånarna själva att hantera översvämningsrisker.

6.1.4 Jordbruksmark

Utanför ramverket gjordes även en analys över hur jordbruksmark skyddas i plandokumenterna där 3 olika koder undersöktes: matproduktion och jordbruksmark, jordbruksmark exploateras och jordbruksmark skyddas.

Matproduktion och jordbruksmark nämndes 11 gånger i översiktsplanen, men bara en gång i de andra planerna. Det var stor skillnad mellan de andra koderna där jordbruksmark exploateras nämndes 73 gånger i översiktsplanen, 1 gång i dagvatten- och översvämningsplanen och 7 gånger i detaljplanen. Jordbruksmark som något skyddsvärt fanns endast 27 gånger i översiktsplanen, inga gånger i dagvatten- och översvämningsplanen, men 5 gånger i detaljplanen. I översiktsplanen framgår det att jordbruksmarken på samtliga orter i Eslövs kommun på något sätt ska exploateras. Oftast handlar det om att jordbruksmark bebyggs för nya bostäder, men ibland även för att anlägga nya natur- och grönområden. Sammanlagt handlar det om 140 hektar som ska bebyggas (Eslövs kommun, 2018). Kommunen ger följande motivering till bebyggelsen: “Eslövs kommun anser att den jordbruksmark som ianspråkats i översiktsplanen är väl motiverat utifrån regionens bostadsbehov, orternas centrala läge i regionen och vikten av att hantera befintliga samhällen som resurser för att värna och utveckla.” (Eslövs kommun, 2018: 174). Kommunen menar också att endast förtätning inte räcker för att service och kollektivtrafik ska få tillräckligt underlag. Trots detta menar de också att det kommer få negativa konsekvenser för jordbruket (ibid.). I detaljplanen finns exploatering på jordbruksmark med flera gånger eftersom själva

planen ska byggas på 13 hektar åkermark, men detta är inte något som det läggs mycket fokus på i planen (Eslövs kommun, 2023b). Bebyggelsen motiveras med att “Genomförandet av detaljplanen utgör ett väsentligt samhällsintresse eftersom detaljplanen möjliggör för byggnation av cirka 150 nya bostäder och en ny förskola.” (Eslövs kommun, 2020: 10). Det framgår också att bebyggelsen inte skulle passa någon annanstans.

Att jordbruksmarken bör skyddas hade inte samma prioritet som exploateringen av den vilket återspeglas i antal koder i plandokumentet. Kommunen skriver i översiktsplanen att “Landskapets natur- och kulturmiljö samt jordbruksmarken är värdefulla resurser.” (Eslövs kommun, 2018: 72). Det står också att jordbruksmark ska väga tungt i avvägningen mellan bebyggelse och andra intressen. Att jordbruksmark ses som något skyddsvärt syns också i de olika riksintressen som finns i kommunen där flera av dem består delvis av jordbruksmark (Eslövs kommun, 2018). I detaljplanen framgår det att det västra diket av planen kommer att fortsätta ha jordbruksmark vilket innebär att det biotopskydd som finns kommer fortsätta att gälla vilket tolkas som att jordbruksmark skyddas (Eslövs kommun, 2023b). Det finns även ett enskilt dike i den västra delen av planområdet vars syfte är att avvattna jordbruksmarken som finns norr om området (ibid.), se figur 2. I planförslaget kommer ett rekreationsstråk anläggas i den västra delen, men diket kommer att bevaras vilket innebär att det kan fortsätta användas till att avvattna jordbruksmarken.

Att jordbruksmarken ses som skyddsvärd syns också på koden om jordbruk och livsmedel. I översiktsplanen nämns detta 11 gånger där jordbruksmarken ses som skyddsvärd både för att framtida generationer ska kunna producera livsmedel och för de ekosystemtjänster som det bidrar med (Eslövs kommun, 2018). Det finns även ett fokus på framtida utmaningar med livsmedelsproduktion där det bland annat står att

Jordbruksmarken är en ändlig resurs som är viktig i att så hög utsträckning som möjligt bevara för energi- och livsmedelsproduktion. Med ökad befolkning och minskning av odlingsbar mark i världen kommer Sveriges åkerarealer bli allt mer värdefull. Detta får ännu större betydelse i och med klimatförändringarna. Mycket talar för att ett klimat som gynnar jordbruksproduktionen i Sverige leder till en ökad efterfrågan på mark att bruka.

(Eslövs kommun, 2018: 187).

Citatet beskriver vilken påverkan klimatförändringarna kan få för andra delar av världen och hur Sverige kommer att gynnas av detta, däremot saknas det uppgifter om hur Sveriges åkermark kommer påverkas negativt. I en del om risk- och sårbarhetsanalyser i översiktsplanen beskrivs det att sårbara samhällsfunktioner identifieras och huruvida de behöver skydd vid översvämningar och andra extrema händelser (Eslövs kommun, 2018). Det står inte explicit att det handlar om jordbruksmark, men det skulle kunna inkludera det eftersom livsmedelsförsörjning är en samhällsviktig funktion (Johansson, J. och Hassel, 2016). Ett annat citat visar att det finns kunskap om vikten av jordbruksmark för livsmedelsförsörjning både från ett globalt och lokalt perspektiv “Det är viktigt att värna om jordbruksmark i Eslövs kommun, såväl utifrån ett globalt som lokalt försörjningsperspektiv men även för att stärka livsmedelsnäringen i kommunen.” (Eslövs kommun, 2018: 92). Dagvatten- och översvämningssplanen innehåller en checklista som ska underlätta att inkludera dagvatten och skyfall i planerings- och planläggningsprocessen där det står att samhällsviktiga funktioner inom området ska identifieras och där livsmedel nämns som en samhällsviktig funktion (Eslövs kommun, 2020). Jordbruksmarken ses även som skyddsvärd för näringslivet i kommunen. I översiktsplanen står det att “Jordbruksmarken och jordbruksnäringen är viktiga resurser för Eslövs kommun och bör stärkas ytterligare. Profilen med både en stor andel jordbruksmark, en stor jordbruksnäring och en livsmedelsindustri av rang i kommunen stärker möjligheterna att vidareutveckla detta.” (Eslövs kommun, 2018: 93). Kommunen visar även ett intresse av att vilja satsa på småskalighet eftersom de ser detta som en fortsatt trend som ger möjlighet till att etablera sig inom livsmedelsindustrin (Eslövs kommun, 2018). I detaljplanen nämns matproduktion endast 1 gång och då kopplat till att ekosystemtjänsterna kan drabbas av negativa konsekvenser eftersom planen kommer använda jordbruksmark som används till matproduktion (Eslövs kommun, 2023b).

6.2 Livsmedelssuveränitet och matsäkerhet

Detta avsnittet kopplar resultatet av innehållsanalysen till begreppen livsmedelssuveränitet och matsäkerhet för att besvara frågeställningen: *Hur skildras livsmedelssuveränitet och matsäkerhet i Eslövs plandokument?*

Matsäkerhet handlar om att alla ska ha ekonomisk och fysisk tillgång till livsmedel samt att använda de befintliga livsmedlen på ett bra sätt för ökad tillförsel (Noll och Murdock, 2020). Innehållsanalysen visar att Eslövs kommun använder jordbruksmark för att anlägga

grönområden som ska fungera som översvämningsskydd. Detta kan ha en påverkan på matsäkerheten eftersom det minskar den befintliga jordbruksmarken och därmed inte heller utnyttjar de befintliga livsmedlen vilket istället kan leda till en minskad tillförsel. Ett annat exempel på detta är detaljplanen som analyserades. Planen beskriver att bostäder och andra funktioner ska anläggas på jordbruksmark som idag används för matproduktion (Eslövs kommun, 2023b). Dagens strategi för matsäkerhet har fått kritik för att ha ett neoliberalt fokus som inriktar sig på att maximera produktiviteten och vinster på bekostnad av andra faktorer, exempelvis natur och jämlikhet (Byaruhanga och Isgren, 2023). Detta är inget som har syns i Eslövs plandokument, utan kommunen verkar istället ha en livsmedelsstrategi som främjar det lokala och närproducerade och därmed stämmer mer överens med livsmedelssuveränitet. Det som skulle kunna tolkas som att kommunen vill ha mer storskalig produktion är att de i översiktsplanen diskuterar att Sveriges jordbruksmark kommer bli viktig i framtiden för den globala livsmedelsförsörjningen när andra länders jordbruksmark blir svårare att bruka (Eslövs kommun, 2018). Detta skulle kunna innebära att kommunen ser en möjlighet att skala upp jordbruksproduktionen för att kunna försörja fler med livsmedel. Å andra sidan finns det inget som säger att det innebär att kommunen kommer göra detta med ohållbart jordbruk.

Livsmedelssuveränitet förespråkar lokal produktion av livsmedel (Byaruhanga och Isgren, 2023) vilket även kommunen har ett intresse av eftersom de ser det som ett sätt att etablera sig mer inom livsmedelsindustrin (Eslövs kommun, 2018). Översiktsplanen visar också att jordbruksmarken ses som viktig för den lokala och globala försörjningen och livsmedelsnäringen vilket också visar att det finns ett fokus på det lokala och närproducerade (ibid.). Undersökningen visar vidare att kommunen involverar allmänheten i sina strategier och inom planeringen. I arbetet med översiktsplanen beskriver kommunen att allmänheten involverades i stor utsträckning genom att dialoger genomfördes och att invånarna hade möjlighet att lämna synpunkter på arbetet även digitalt och via telefon (ibid.). Vidare visade dagvatten- och översvämningssplanen att de vill öka kunskapen hos bland annat fastighetsägare om hur de kan skydda sig mot översvämningar (Eslövs kommun, 2023b). Detta ger till exempel jordbrukare möjlighet att själva bestämma över hur bäst deras fastighet skyddas vilket går i linje med livsmedelssuveränitets- konceptet om att jordbrukare själva ska få ta beslut (Quimby m.fl., 2023). Å andra sidan lägger det även ett stort ansvar på fastighetsägaren att själv skydda sin mark.

Livsmedelssuveränitet har också ett stort fokus på hållbarhet, både social och miljömässig, eftersom konceptet ska bidra till att möta de globala matbehoven på ett hållbart sätt (Byaruhanga och Isgren, 2023). I Eslövs kommuns plandokument finns ett stort fokus på miljömässig hållbarhet vilket går att se på bland annat kodningen för kommunens riskhantering där ett stort fokus läggs på naturbaserade lösningar istället för grå infrastrukturlösningar. Till exempel nämns grönytor och parker ofta som förslag till dagvatten- och skyfallshantering. I dagvatten- och översvämningssplanen står det att naturbaserade lösningar ska användas i största möjliga utsträckning och detaljplanen förespråkar naturbaserade lösningar mot översvämningar i form av diken och parker (Eslövs kommun, 2020).

Inom livsmedelssuveränitet finns det även ett fokus på att skapa system som förser med livsmedel nu och i framtiden (Byaruhanga och Isgren, 2023). Framtidsperspektivet för livsmedel syns tydligt i kommunens översiktsplan där det står att Sveriges jordbruksmark kommer att bli mer värdefull i framtiden på grund av att klimatförändringarna kommer minska den odlingsbara marken i andra länder, men att klimatförändringar istället kan gynna den svenska jordbruksproduktionen (Eslövs kommun, 2018). Att kommunen värnar om livsmedel även i nutid går också att tyda från översiktsplanen, bland annat genom att det framgår att jordbruksmarken ska skyddas. Till exempel ska jordbruksmark väga tungt när det bestäms var ny bebyggelse ska lokaliseras (ibid.). Det finns även ett lokalt perspektiv, exempelvis skriver kommunen i översiktsplanen att jordbruksmarken är viktig att värna om för att kunna försörja både lokalt och globalt och för näringslivet i kommunen. Det finns därmed både ett ekonomiskt fokus i form av att vilja stärka näringslivet och ett fokus på global och lokal livsmedelsförsörjning. Detta går också att koppla till livsmedelssuveränitet eftersom det i konceptet ingår att bönder ska kunna försörja sig själva och också kunna bidra till den globala matförsörjningen (Byaruhanga och Isgren, 2023). Vidare visar detta att det både finns aspekter från livsmedelssuveränitet och matsäkerhet, alltså både ett fokus på att öka produktiviteten vilket förespråkas av strategier för matsäkerhet och att värna om det lokala och närproducerade vilket är centralt inom livsmedelssuveränitet. Byaruhanga och Isgren (2023) menar att båda perspektiven behövs för att uppnå hållbar matsäkerhet.

Sammanfattningsvis finns det flera aspekter från livsmedelssuveränitet i Eslövs kommuns planeringsstrategier som kan bidra till matsäkerheten. Det finns också flera exempel som visar

att jordbruksmarken inte skyddas i tillräckligt stor utsträckning vilket istället kan leda till en mindre resilient och säker livsmedelsförsörjning.

6.3 Hur kan svensk livsmedelsförsörjning påverkas av översvämning på jordbruksmark?

I denna del diskuteras resultatet för att besvara frågeställningen: *Hur kan svensk livsmedelsförsörjning påverkas av översvämning på jordbruksmark?* Detta genom att diskutera resultatet av dokumentanalysen och koppla det till tidigare forskning och bakgrund på ämnet.

Definitionen av livsmedelsförsörjning som har använts i uppsatsen är att:

“Försörjningsförmågan omfattar hela kedjan från jord till bord. Den är beroende av en fungerande inhemsk jordbruks- och livsmedelsproduktion och att flödet av varor i livsmedelskedjan kan fortsätta utan avbrott.” (Jordbruksverket, 2022). Därmed är det viktigt att skydda den svenska jordbruksmarken för att ha en fungerande inhemsk produktion. Livsmedelsförsörjning är en samhällsfunktion som kan ge omfattande samhällskonsekvenser om den utsätts för en störning (Johansson, J. och Hassel, 2016). Idag är svensk livsmedelsförsörjning beroende av import från andra länder (ibid.) speciellt är landet beroende av länder vars jordbruk kommer påverkas av klimatförändringarna (Horn, Ferreira och Kalantari, 2022). Därför är det av intresse att öka och skydda den svenska livsmedelsproduktionen. Resultatet av analysen visar att det finns ett fokus på framtida konsekvenser för jordbruket kopplat till klimatförändringar i Eslövs översiktsplan (Eslövs kommun, 2018). Detta är positivt för livsmedelsförsörjningen eftersom ett framtida fokus på livsmedelsförsörjning också är i linje med livsmedelssuveränitet vilket beskrivs som en väg mot matsäkerhet (Byaruhanga och Isgren, 2023). Dock visar analysen att det framtida fokuset främst ligger på hur Sverige kommer påverkas positivt av detta, bland annat att Sverige kan bidra till den globala livsmedelsförsörjningen när det blir svårare för andra länder att producera livsmedel (ibid.). Detta nämns också i Sveriges livsmedelsstrategi (Prop. 2016/17:104). För att Sverige ska kunna öka jordbruksproduktionen och bidra till den globala livsmedelsförsörjningen krävs det också att jordbruksmarken skyddas mot de effekter som klimatförändringarna kommer att leda till även i Sverige. Dock framgår det inte i Eslövs plandokument vilka negativa konsekvenser jordbruksmarken eller livsmedelsförsörjningen kan drabbas av, till exempel nämns inte hur ökade skyfall kan påverka

livsmedelsproduktionen. Detta är problematiskt eftersom Skåne har en av de bördigaste jordarna i Sverige (Elgåker och Kaaman, 2015). Skånes jordbruk kommer att påverkas av klimatförändringarna bland annat genom kraftigt regn under längre perioder (Elgåker och Kaaman, 2015). På grund av den översvämningssituationen som Eslövs kommun utsattes för under början av 2024 (Eslövs kommun, 2024a) där även lantbrukarna påverkades (Mikulic, 2023) är dagvatten- och skyfallshantering på jordbruksmark en viktig fråga. Eslöv består av cirka 70 procent åkermark som dessutom är högt klassad (Eslövs kommun, 2018) vilket gör den intressant utifrån ett livsmedelsförsörjningsperspektiv.

Översvämningsskydd på jordbruksmark nämns inte explicit i något av plandokumenterna som har analyserats, men samhällsviktiga funktioner nämns flera gånger vilket enligt Johansson och Hassel (2016) även inkluderar livsmedel. I översiktsplanen står det också att samhällsviktig verksamhet ska skyddas eller flyttas för att minska riskerna (Eslövs kommun, 2018). Även i dagvatten- och översvämningssplanen pekas livsmedel ut som en samhällsviktig funktion som ska skyddas (Eslövs kommun, 2020). Detaljplanen visar också på vissa åtgärder som skulle kunna gynna jordbruksmarken, men där dessa åtgärder inte är till för att skydda jordbruksmarken utan för att skydda den nya bebyggelsen (Eslövs kommun, 2023b). Även om tanken inte främst är att skydda jordbruksmarken mot översvämningar kan åtgärderna leda till att den skyddas. Detta är positivt för matsäkerheten då det värnar om jordbruksmarken och därmed bidrar till ökad tillgång av livsmedel. När det kommer till specifika lösningar för dagvatten- och skyfallshantering är det positivt att kommunen främst inkluderar naturbaserade lösningar eftersom de är mer resilianta än hårda lösningar med grå infrastruktur och kan anpassa sig bättre till plötsliga förändringar (Kehler och Birchall, 2023). De skyddsåtgärder som uttrycks och det faktum att jordbruksmark ses som något skyddsvärt främjar en lokal livsmedelsproduktion och stämmer därmed överens på flera aspekter med livsmedelssuveränitet vilket också är positivt för matsäkerheten och därmed livsmedelsförsörjningen. Tidigare forskning visar också att det är viktigt att använda livsmedelssuveränitet eller inkludera aspekter från det i policyer för att få en bra livsmedelsproduktion (Siborutorop, 2023) och för att uppnå matsäkerhet (Adem, 2023).

Det finns dock också flera exempel från plandokumenterna som visar att översvämning kan bli ett potentiellt hot mot jordbruksmarken och mot kommunen i allmänhet. Till exempel visar översiktsplanen att ledningsnäten för vattenhantering är otillräckliga på flera av orterna i kommunen (Eslövs kommun, 2018). I dagvatten- och översvämningssplanen framgår det att

ledningsnäten som går under jord inte klarar av skyfall vilket orsakar översvämningar på marknivå (Eslövs kommun, 2020). Det är inte klart hur detta kan komma att påverka olika typer av mark i Eslöv, men eftersom kommunen består av 73 procent av åkermark (Eslövs kommun 2023a) är det säkert att anta att den kommer få någon typ av negativ påverkan eftersom skyfall och översvämningar kan skada jordbruksmark då det kan leda till rotsjukdomar och därmed minskade skördar (FAO, 2023). I detaljplanens skyfallskartering finns även exempel på att vissa diken är otillräckliga för att hantera skyfall och att risken för översvämningar ökar eftersom mängden hårdgjord yta ökar (Eslövs kommun 2023b). Dikena går längs med jordbruksmarken vilket kan öka översvämningensrisken för den jordbruksmark som inte bebyggs. Det ska dock tilläggas att detaljplanen kommer med lösningar för att hantera översvämningensriskerna för den nya bebyggelsen. Ett annat intressant resultat från innehållsanalysen är att det inte finns planerade skydd mot översvämning på jordbruksmark, men det föreslogs flera gånger i översiktsplanen att jordbruksmark ska göras om till grönområden för dagvattenhantering (Eslövs kommun, 2018). Detta är ett hot mot livsmedelsförsörjningen eftersom det minskar mängden brukbar jordbruksmark som dessutom är väldigt högt klassad i Eslöv. Bristen på konkreta uttalade lösningar mot översvämning på jordbruksmark tillsammans med bristen på riskbedömningar kring hur jordbruksmark kan påverkas av nutida och framtida översvämningar blir problematiskt för matsäkerheten. Detta eftersom skyfall kan skada skördar vilket minskar tillgången till livsmedel vilket är en förutsättning för matsäkerhet (Noll och Murdock, 2020) och livsmedelsförsörjning eftersom det kräver en fungerande inhemsk livsmedelsproduktion (Jordbruksverket, 2022). Mycket av jordbruksmarken ska också bebyggas vilket visas i översiktsplanen och detaljplanen. Det finns med andra ord vissa motsättningar inom planeringen i Eslövs där å ena sidan jordbruksmark ses som något skyddsvärt medan det å andra sidan behövs plats för att bygga exempelvis bostäder och för att anlägga grönområden för vattenhantering. Eftersom kommunen består till 73 procent av åkermark (Eslövs kommun, 2023a) är i vissa fall åkermark den enda marken som går att använda för att utveckla orterna, som i fallet med detaljplanen där jordbruksmark ses som den enda marken att använda för att utveckla Gårdstånga (Eslövs kommun, 2023b).

Förutom konkreta skydd och riskbedömning menar både livsmedelssuveränitetskonceptet och det analytiska ramverket av Naheed (2021) att det är viktigt att involvera den lokala befolkningen, därmed är det av vikt både för riskhantering mot översvämningar och för matsäkerheten. Kommunen visar i sina plandokument att allmänheten involveras på flera sätt

både för att ge och ta emot information vilket Naheed (2021) beskriver som viktigt för riskhanteringen. I livsmedelssuveränitetskonceptet främjas matproducenter och lokala samhällens rätt att bestämma inom livsmedelssystemet (Quimby m.fl., 2023). I Eslövs kommuns översiktsplan framgår det att allmänheten har fått lämna synpunkter på innehållet i planen under utformandet av den, vilket innebär att kommunen har jobbat med att ta emot information från allmänheten (Eslövs kommun, 2018). I dagvatten- och översvämningssplanen skriver kommunen att de vill öka kunskapen hos bland annat fastighetsägare över hur de kan hantera dagvatten och skyfall vilket visar att kommunen även arbetar med att förse befolkningen med information (Eslövs kommun, 2020). Detta exempel ger invånarna också möjlighet att själva bestämma över sin fastighet och mark vilket går i linje med livsmedelssuveränitet. Vikten av att involvera invånarna framgår också i tidigare forskning. Bland annat visar en studie från Mumtaz och Puppim de Oliveira (2023) att lokalt drivna initiativ är viktigt för utformningen av klimatanpassningspolicyer för jordbrukssektorn. En annan studie av Helfgott m.fl. (2023) visar att det är viktigt att föra samman aktörer på olika nivåer när policys utformas. Detta går att jämföra med de dialoger som Eslövs kommun höll i under utformandet av översiktsplanen.

Uppsatsen har undersökt endast ett fall av översvämning på jordbruksmark vilket innebär att för stora generaliseringar hade varit opassande. Dock kan denna studie ses som ett kritiskt fall, alltså om propositioner eller hypoteser stämmer på ett fall så stämmer det på flera andra (Flyvbjerg, 2011). Kritiska fall kan också ses som viktiga för mer övergripande problem (ibid.). Eslöv som fallstudie hade stor sannolikhet att ha översvämningsskydd på jordbruksmark eftersom den består till stor del av jordbruksmark samt har problem med översvämningar. Resultatet visade att så inte var fallet då det inte står skrivet explicit i något av plandokumentet. Eftersom studien är ett kritiskt fall skulle detta kunna innebära att flera kommuner med liknande förutsättningar och översvämningssproblematik inte heller tar översvämning på jordbruksmark i tillräckligt stor beaktning explicit i sina plandokument. Dock krävs mer forskning på flera kommuner för att bekräfta detta. Vidare är det övergripande problemet i detta fallet att Sverige är beroende av andra länder för livsmedel vilket kommer att bli ett problem i framtiden när jordbruksmarken i dessa länder blir påverkade av klimatförändringarna (Horn, Ferreira och Kalantari, 2022). Därmed blir Sveriges egen jordbruksproduktion mer viktig för livsmedelsförsörjningen och att skydda jordbruksmarken blir av större vikt. Denna studie har fokuserat på hur Eslövs kommun skyddar sin jordbruksmark mot översvämningar eftersom det har varit ett stort problem i

kommunen tidigare (Eslövs kommun, 2024a) och är ett stort hot mot jordbruksmark i allmänhet som kommer öka i framtiden med klimatförändringarna (FAO, 2023). Resultatet av analysen visar att det finns åtgärder som potentiellt skulle kunna skydda jordbruksmarken mot översvämningar, men det visar också på stora översvämningrisker och andra problem som skulle kunna bli ett hot mot livsmedelsförsörjningen. Undersökningen kan inte bara ses som ett kritiskt fall utan Eslövs planeringsstrategier i sig skulle även kunna få konsekvenser på ett nationellt plan. Dels för att det ligger i Skåne som är en viktig producent av livsmedel i Sverige (Elgåker och Kaaman, 2015) och för att Eslövs kommun har väldigt högt klassad jordbruksmark och cirka 700 lantbruksföretag (Eslövs kommun, 2018).

7. Slutsats

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka vilka planerade klimatanpassningsåtgärder det finns i Eslövs kommun mot översvämning på jordbruksmark som ett resultat av ökad nederbörd samt vilka potentiella konsekvenser detta visar på för svensk livsmedelsförsörjning. Detta genom att besvara huvudfrågeställningen: *Hur kan svensk livsmedelsförsörjning påverkas av översvämning på jordbruksmark?* Utifrån huvudfrågan har följande frågeställningar undersökts:

- Vilka planerade åtgärder finns det i Eslövs kommun för katastrofriskhantering mot översvämningar?
- Hur skyddas jordbruksmarken enligt Eslövs kommuns plandokument?
- Hur skildras livsmedelssuveränitet och matsäkerhet i Eslövs kommuns plandokument?

Detta har undersökts eftersom Sverige idag är beroende av import från andra länder för sin livsmedelsförsörjning, men dessa länder kommer bli mer drabbade av klimatförändringarna och därmed kommer deras skördar minska (Horn, Ferreira och Kalantari, 2022). Därmed blir Sveriges produktion viktig för den inhemska livsmedelsförsörjningen och för att förse med livsmedel på en global skala. Därför är det av vikt att skydda den jordbruksmark som finns i Sverige. Skåne är också en viktig producent av livsmedel för Sverige (Elgåker och Kaaman, 2015) vilket gör undersökningen av Eslövs kommuns arbete med att skydda jordbruksmark viktig. Skåne kommer även att bli påverkade av klimatförändringarna, bland annat av ökad nederbörd vilket kan leda till översvämningar som kan skada skördar (Elgåker och Kaaman, 2015). Eslövs kommun har haft tidigare problem med översvämning på grund av nederbörd

(Eslövs kommun 2024a) och består av cirka 70 procent åkermark som är högt klassad (Eslövs kommun, 2018). Resultatet av undersökningen visar att Eslövs kommuns plandokument innehåller alla delar för katastrofriskhantering från Naheeds (2021) ramverk. Resultatet visar också att plandokumenten inte innehåller några åtgärder explicit mot översvämning på jordbruksmark vilket är negativt för livsmedelsförsörjningen. Dock ses jordbruksmark som något skyddsvärt och flera aspekter av livsmedelssuveränitet inkluderas i planerna. Eftersom livsmedelssuveränitet ses som en väg mot matsäkerhet (Byaruhanga och Isgren, 2023) är detta en positiv aspekt. Det finns även en del åtgärder i dokumenten som skulle kunna skydda och förebygga mot översvämningar på jordbruksmark, även om det inte står uttalat att dessa åtgärder är till för jordbruksmarken. Eslöv kan också ses som ett kritiskt fall vilket innebär att kommuner med liknande förutsättningar och problematik med översvämningar potentiellt inte tar översvämning på jordbruksmark i tillräckligt stor beaktning. Om så är fallet kan detta få stora konsekvenser för svensk livsmedelsförsörjning då jordbruksmarken inte skyddas vilket kan leda till att den inhemska livsmedelsproduktionen blir lidande. Eslöv i sig är också stora livsmedelsproducenter med cirka 700 lantbruksföretag (Eslövs kommun, 2018) vilket innebär att en påverkan på deras åkermark skulle kunna få effekter för den lokala och nationella livsmedelsförsörjningen. Sammanfattningsvis ses jordbruksmark som något skyddsvärt i Eslövs kommun och dagvatten- och skyfallshantering är en central del i deras arbete, men kopplingen mellan dessa två finns inte än vilket skulle kunna bli ett problem för livsmedelsförsörjningen.

7.1 Förslag till vidare forskning

I fortsatt forskning på ämnet hade det varit intressant att inkludera jordbrukarnas perspektiv i en liknande studie. Hur ser de på hoten från klimatförändringarna och vilka klimatanpassningsåtgärder arbetar de med? Vidare hade diskursanalys kunnat användas för att gå djupare in på begreppen livsmedelssuveränitet och matsäkerhet.

Referenslista

- Adem, Mohammed (2023). Should Sub-Saharan African governments pursue policies that promote food security or food sovereignty? *Food and Humanity*, 1, s. 1064–1072, doi:10.1016/j.foohum.2023.07.026.
- Bergstedt, Anita och Jägerud, Linnea (2018). *Naturbaserade lösningar mot översvämning- En praktisk handbok*.
- Bergström, Göran och Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. tredje. Studentlitteratur AB.
- Bingham, Andrea J., Mitchell, Robert och Carter, Daria S. (2023). *A Practical Guide to Theoretical Frameworks for Social Science Research*. New York: Routledge.
- Boverket (2020). *Guide för detaljplanprocessen*. Boverket.
<https://www.boverket.se/sv/om-boverket/guider/hur-en-detaljplan-tas-fram/> [Hämtad: 2024-05-11].
- Boverket (2024a). *Översiktsplanen*. Boverket.
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/> [Hämtad: 2024-04-16].
- Boverket (2024b). *Håll samråd och genomför granskning i planläggning*. Boverket.
<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/riskhantering-och-pbl/process/samrad-granskning/planlaggning/> [Hämtad: 2024-05-20].
- Bowen, Glenn (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9, s. 27–40, doi:10.3316/QRJ0902027.
- Byaruhanga, Ronald och Isgren, Ellinor (2023). Rethinking the Alternatives: Food Sovereignty as a Prerequisite for Sustainable Food Security. *Food Ethics*, 8(2), s. 16, doi:10.1007/s41055-023-00126-6.
- Connell, David J., Bryant, Christopher R., Caldwell, Wayne J., Cameron, Greg, Johnston, Tom, Margulis, Matias, Ramsey, Doug och Marois, Claude (2013). Food Sovereignty and Agricultural Land Use Planning: The Need to Integrate Public Priorities Across Jurisdictions. *Journal of Agriculture, Food Systems and Community Development*, 3(4), s. 117–124, doi:10.5304/jafscd.2013.034.01.
- Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4. uppl. Studentlitteratur AB.
- Djanibekov, Utkur, Polyakov, Maksym, Craig, Heather och Paulik, Ryan (2024). Flood Impacts on Agriculture under Climate Change: The case of the Awanui Catchment, New Zealand. *Economics of Disasters and Climate Change*, doi:10.1007/s41885-024-00147-3.
- Doyon, Mélanie och Klein, Juan-Luis (2021). Non-Conventional Agricultural Spaces and Climate Change: The Cases of Le Grenier boréal and Lufa Farms in Quebec, Canada. *Climate*, 9(10), s. 148, doi:10.3390/cli9100148.
- Elgåker, Hanna och Kaaman, Johanna (2015). *Markhushållning i planeringen. Jordbruksmarken i Skåne*. Länsstyrelsen Skåne. No. 2015:27.
- Enander, Ann (2016). Varför bryr man sig? Drivkrafter för riskreducering och katastrofberedskap. I: Baez Ullberg, Susann och Becker, Per (red.) *Katastrofriskreducering: perspektiv, praktik och potential*. Studentlitteratur AB.
- Eslövs kommun (2018). *Översiktsplan Eslöv 2035*.
- Eslövs kommun (2020). *Dagvatten- och översvämningssplan för Eslövs kommun*.
- Eslövs kommun (2023a). *Fakta och statistik om Eslövs kommun*. Eslövs kommun.
<https://eslov.se/kommun-politik/kommunfakta/befolkning-arbete-och-byggande/> [Hämtad: 2024-03-25].
- Eslövs kommun (2023b). *Detaljplan för del av Östra Gårdstånga 7:6 m.fl., Flyinge, Eslövs*

- kommun.
- Eslövs kommun (2024a). *Översvämningarna i Eslövs kommun*. Eslövs kommun.
<https://eslov.se/omsorg-stod/trygg-och-saker/oversvamningarna-i-eslovs-kommun/>
 [Hämtad: 2024-03-25].
- Eslövs kommun (2024b). *Högsta vattennivån i Ringsjön på 50 år*. Eslövs kommun.
<https://eslov.se/nyheter/hogsta-vattennivan-i-ringsjon-pa-50-ar/> [Hämtad:
 2024-03-25].
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) (2003). Trade reforms and food security: Conceptualizing the linkages.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) (2023). *The Impact of Disasters on Agriculture and Food Security 2023: Avoiding and reducing losses through investment in resilience*. Rome, Italy: FAO.
<https://www.fao.org/3/cc7900en/online/cc7900en.html> [Hämtad: 2024-04-02].
- Flyvbjerg, Bent (2011). Case Study. I: Denzin, Norman K. och Lincoln, Yvonna S. (red.) *The Sage Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, CA: SAGE, s. 301–316.
- Green, Amanda Sophie (2016). *Tastes of Sovereignty: An Ethnography of Sámi Food Movements in Arctic Sweden*. Doktorsavhandling. Oregon State University.
https://ir.library.oregonstate.edu/concern/graduate_thesis_or_dissertations/ww72bg02
 v.
- Hamers, Eike M., Maier, Holger R., Zecchin, Aaron C. och van Delden, Hedwig (2023). Effectiveness of Nature-Based Solutions for Mitigating the Impact of Pluvial Flooding in Urban Areas at the Regional Scale. *Water*, 15(4), s. 642, doi:10.3390/w15040642.
- Heckelman, Amber A. (2019). Enhancing Smallholder Resilience: Organic Transition, Place-based Knowledge, and Local Resource Generation. *Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development*, 9(1), doi:10.5304/jafscd.2019.091.037.
- Helfgott, Ariella, Midgley, Gerald, Chaudhury, Abrar, Vervoort, Joost, Sova, Chase och Ryan, Alex (2023). Multi-level participation in integrative, systemic planning: The case of climate adaptation in Ghana. *European Journal of Operational Research*, 309(3), s. 1201–1217, doi:10.1016/j.ejor.2023.01.045.
- Horn, Blaze, Ferreira, Carla och Kalantari, Zahra (2022). Links between food trade, climate change and food security in developed countries: A case study of Sweden. *Ambio*, 51(4), s. 943–954, doi:10.1007/s13280-021-01623-w.
- Jarosz, Lucy (2014). Comparing food security and food sovereignty discourses. *Dialogues in Human Geography*, 4(2), s. 168–181, doi:10.1177/2043820614537161.
- Johansson, G. A., Jonasson, L., Rosenqvist, H. och Yngwe, K. (2014). *Skånskt lantbruk. En blick in i framtiden till år 2025*. Hushållningssällskapet Skåne och Länsstyrelsen i skåne län.
- Johansson, Jonas och Hassel, Henrik (2016). Beroendens betydelse i det sammankopplade samhället. I: Baez Ullberg, Susann och Becker, Per (red.) *Katastrofriskreducering: perspektiv, praktik och potential*. Studentlitteratur AB.
- Jordbruksverket (2018). *Rapport- Jordbruksmarkens värden, ett miljömålsrådsprojekt*.
- Jordbruksverket (2022). *Sveriges livsmedelsförsörjning*.
<https://jordbruksverket.se/mat-och-drycker/sveriges-livsmedelsforsorjning> [Hämtad:
 2024-04-04].
- Kehler, Sarah och Birchall, S. Jeff (2023). Climate change adaptation: How short-term political priorities trample public well-being. *Environmental Science & Policy*, 146, s. 144–150, doi:10.1016/j.envsci.2023.05.012.
- Krisinformation (2023). *Samhällets ansvar*. krisinformation.se.
<https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/oversvamning/samhallets-ansvar>

- [Hämtad: 2024-04-11].
- Kundu, Shilpi, Morgan, Edward A. och Smart, James C. R. (2024). Farmers perspectives on options for and barriers to implementing climate resilient agriculture and implications for climate adaptation policy. *Environmental Science & Policy*, 151, s. 103618, doi:10.1016/j.envsci.2023.103618.
- La Via Campesina (u.å). *The international peasant's voice*. La Via Campesina. <https://viacampesina.org/en/international-peasants-voice/> [Hämtad 2024-05-30]
- La Via Campesina (2021). *Food Sovereignty, a Manifesto for the Future of Our Planet | La Via Campesina*. La Via Campesina - EN. <https://viacampesina.org/en/food-sovereignty-a-manifesto-for-the-future-of-our-planet-la-via-campesina/> [Hämtad: 2024-05-06].
- Li, Hsin-Chi, Hsiao, Yi-Hua, Chang, Chia-Wei, Chen, Yung-Ming och Lin, Lee-Yaw (2021). Agriculture Adaptation Options for Flood Impacts under Climate Change—A Simulation Analysis in the Dajia River Basin. *Sustainability*, 13(13), s. 7311, doi:10.3390/su13137311.
- Lundh, Cecilia, Ibold, Katarina och Bjurström, Gaëlle (2022). *Klimatanpassning- urval av tillämplig lagstiftning till stöd för myndigheter och kommuner*. Advokatfirman Delphi och SMHI. <https://www.delphi.se/uploads/2023/01/klimatanpassning-urval-av-tillamplig-lagstiftning-till-stod-for-myndigheter-och-kommuner-version-3-230124.pdf>.
- Mbow, Cheikh, Rosenzweig, Cynthia, Gustavo Barioni, Luis, Benton, Tim G., Herrero, Mario, Murukesan, Krisnapillai, Liwenga, Emma, Pradhan, Prajal, Rivera-Ferre, Marta G., Sapkota, Tek, Tubiello, Francesco N. och Xu, Yinlong (2019). Food Security. I: *Climate change and land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems*. IPCC. <https://www.ipcc.ch/srccl/chapter/chapter-5/>.
- Mikulic, Bernard (2023). Potatis, lök, pumpa och squash ligger under vatten på ekogården i Eslöv. *SVT Nyheter*, 2023-08-09. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/deras-grodor-forstors-av-regnet> [Hämtad: 2024-03-25].
- Mumtaz, Muhammad och Puppim de Oliveira, Jose A. (2023). A framework for analyzing the implementation of climate adaptation policies in the agriculture sector at the subnational level. *Environmental Science & Policy*, 147, s. 126–137, doi:10.1016/j.envsci.2023.06.002.
- Naheed, Sanobar (2021). Understanding Disaster Risk Reduction and Resilience: A Conceptual Framework. I: Eslamian, Saeid och Eslamian, Faezeh (red.) *Handbook of Disaster Risk Reduction for Resilience: New Frameworks for Building Resilience to Disasters*. Cham: Springer International Publishing, s. 1–25. https://doi.org/10.1007/978-3-030-61278-8_1.
- Noll, Samantha och Murdock, Esme G. (2020). Whose Justice is it Anyway? Mitigating the Tensions Between Food Security and Food Sovereignty: *Journal of Agricultural & Environmental Ethics*, 33(1), s. 1–14, doi:10.1007/s10806-019-09809-9.
- Persson, Gunn, Sjökvist, Elin, Åström, Sofia, Eklund, Dan, Andréas, Johan, Asp, Magnus, Olsson, Jonas och Nerheim, Signild (2012). *Klimatanalys för Skåne län*. SMHI och Länsstyrelsen Skåne. No. 2011–52.
- Prop. 2016/17:104 *En livsmedelsstrategi för Sverige- fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*. Stockholm: Näringsdepartementet.
- Quimby, Barbara, Roque, Anaís Delilah, Nébié, Elisabeth Kago Iboudo, Levine, Arielle,

- Amaama, Safua Akeli, Wutich, Amber, Brewis, Alexandra och Samuelu, Lemasaniai Erenei (2023). Blue Food Sovereignty Benefits Social-Ecological Resilience: A Case Study of Small-Scale Fisheries Co-Management and Mariculture in Samoa. *Human Ecology*, 51(2), s. 279–289, doi:10.1007/s10745-023-00401-4.
- Region Skåne (2023). *Näringsliv och arbetsmarknad i Eslöv*.
https://filer.skane.se/kommunrapporter/Kommunrapport_Eslov.html [Hämtad: 2024-04-09].
- RISE (u.å). *Kan maten ta slut? | RISE*. <https://www.ri.se/sv/berattelser/kan-maten-ta-slut> [Hämtad: 2024-04-04].
- SFS 2010:900 *Plan- och bygglagen*. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.
- Siborutorop, Jonathan (2023). An Analysis of Indonesia’s National Food Estate Programme From a Food Sovereignty-Based Perspective. *Journal Politik Indonesia (Indonesian Journal of Politics)*, 9(2), s. 92–102, doi:doi: 10.20473/jpi.v9i2.44430.
- Soubry, Bernard (2017). How Can Governments Support Adaptation to Climate Change by Small-Scale Farmers? A Case Study from the Canadian Maritime Provinces. *SSRN Electronic Journal*, doi:10.2139/ssrn.3035782.
- Vickhoff, Alexander (2024). Översvämning i Skåne – och mer nederbörd på väg. *Dagens Nyheter*, 2024.
<https://www.dn.se/sverige/oversvamning-i-skane-och-mer-nederbord-pa-vag/> [Hämtad: 2024-04-10].
- Younus, Aboul Fazal (2014). Flood vulnerability and adaptation to climate change in Bangladesh: a review. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 16(3), doi:http://dx.doi.org/10.1142/S1464333214500240.

Figurförteckning

Figur 1. Referenskartan över Eslövs kommun med kommungränser.....	13
Figur 2. Planskiss för detaljplaneområdet.....	31

Bilagor

Bilaga 1: Kodningsschema

Riskbedömning och analys	Riskhantering. Åtgärder för att motverka översvämningar.	Riskkommunikation till allmänheten	Jordbruksmark
Översvämningsrisker	Naturbaserade lösningar	Allmänt när allmänheten involveras.	Matproduktion och jordbruksmark.
Ospecificerad risk som kan inkludera översvämning.	Grå infrastrukturlösningar		Jordbruksmark skyddas.
	Övrig riskhantering		Jordbruksmark exploateras

Bilaga 2: Bedömning av koder

Riskbedömning och analys	Riskhantering	Riskkommunikation till allmänheten	Jordbruksmark
<p><i>Översvämningsrisk</i> Olika risker relaterade till översvämningar. När översvämningsrisker överlag bedöms eller analyseras.</p> <p>Exempel på citat: "Eslövs stad har platser som drabbas av översvämningar och ett dagvattensystem vars kapacitet är begränsat." (Eslövs kommun, 2018: 18)</p>	<p><i>Naturbaserade lösningar</i> Lösningar som använder naturliga lösningar för översvämningskydd.</p> <p>Exempel på citat: "Eslövs kommun föreslår i den norra delen av planområdet ett rekreativstråk med ytor avsatta för skyfallsvatten. Stråket kommer att fungera som en grön övergång mellan bostadsbebyggelsen och jordbruksmark." (Eslövs kommun, 2023b: 10).</p>	<p><i>Allmänt när allmänheten involveras</i> Hur allmänheten involveras i kommunens planeringsarbete både genom att ge och ta emot information.</p> <p>Exempel på citat: "Genomföra en gemensam kommunikationsinsats för att öka kunskapen och förmedla vad en enskild fastighetsägare kan göra för att bättre hantera regnvatten på sin fastighet." (Eslövs kommun, 2020: 19).</p>	<p><i>Matproduktion och jordbruksmark</i> När kommunen diskuterar jordbruksmark och matproduktion.</p> <p>Exempel på citat: "Det är viktigt att värna om jordbruksmarken i Eslövs kommun, såväl utifrån ett globalt som lokalt försörjningsperspektiv men även för att stärka livsmedelsnäringen i kommunen." (Eslövs kommun, 2018: 92)</p>

<p><i>Ospecificerad risk</i> Användes främst i översiktsplanen där risk nämndes ofta i vägledning för markanvändning i de olika byarna, men inte vilken risk det handlar om, det kan därmed involvera översvämningar också. Exempel på citat: "Hänsyn tas till befintliga förutsättningar, särskilt vattenhantering, risk, buller, riksintresse för kommunikationer." (Eslövs kommun, 2018: 36).</p>	<p><i>Grå infrastrukturlösning</i> Riskhantering som använder grå infrastruktur till exempel vallar. Exempel på citat: "I annat fall behöver en vall anläggas, vilket det finns utrymme för att uppföra inom den allmänna platsen vid diket." (Eslövs kommun, 2020: 82).</p>		<p><i>Jordbruksmark skyddas</i> När kommunen beskriver jordbruksmark som något som värnas eller skyddas, inte kopplat till matproduktion, då kodas den till jordbruksmark och matproduktion. Exempel på citat: "Jordbruksmarken och jordbruksnäringen är viktiga resurser för Eslövs kommun och bör stärkas ytterligare." (Eslövs kommun, 2018: 93).</p>
	<p><i>Övrig riskhantering</i> Mål och strategier eller riktlinjer som kommunen har för att minska och hantera översvänningsrisker, men som inte kommer med en naturbaserad eller grå infrastruktur lösning. Exempel på citat: "Mark som ligger i lågpunkter eller riskerar att översvämmas ska inte bebyggas." (Eslövs kommun, 2018: 72).</p>		<p><i>Jordbruksmark exploateras.</i> När plandokument nämner att jordbruksmark ska exploateras eller på annat sätt drabbas av negativa konsekvenser. Exempel på citat: "Sammantaget upptar utpekade nya bebyggelseområden på jordbruksmark i tätorternas kantzoner, cirka 140 hektar åkerareal." (Eslövs kommun, 2018: 188).</p>

Bilaga 3: Total frekvens av koderna i de olika planerna.

	Översiktsplan	Dagvatten- och översvänningsplan	Detaljplan för del av Östra Gårdstånga 7:6 m.f.l	Total
Översvänningsrisker	29	10	15	54

Ospecificerad risk	8	0	0	8
Naturbaserade lösningar	50	7	24	81
Övrig riskhantering	38	57	5	100
Grå lösning	0	0	1	1
Riskkommunikation till allmänheten	11	5	0	16
Livsmedel och jordbruksmark	11	1	1	13
Jordbruksmark exploateras	73	1	7	81
Jordbruksmark skyddas	27	0	5	32